№ 37—ՏԱՍՆԵԻՉՈՐՍԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ—№ 37

Հրատարակվում է չորեքշաբթի, ուրբաթ և կիւրակի օրերը։
Տարեկան գինն է 10 ռուբլի, կէս տարուանը 6 ռուբլի, 3 ամսուանը 3 ռ. և մի ամսուանը 1 ռ.։
Առանձին համարը 7 կոպէկ։

Բաժանորդագրութիւնն ընդունվում է խմբագրատանը և Կենդրոնական գրավաճառանոցում։

Հասցէն՝ Тифлисъ, Редакція „Ардзаганкъ". կամ՝ Tiflis, Rédaction „Ardzagang."

АРДЗАГАНКЪ
Вѣна (Австрія)
Rédaction de la Revue „Hantess"
Mechitaristengasse 4.

ԱՐՁԱԳԱՆՔ

ԻՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՐԱԳԻՐ

Խմբագրութիւնը բաց է ամենայն օր 10—1 ժամ (բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ։

Տօների պատճառով «Արձագանքի» հետևեալ համարը լոյս կը տեսնի ուրբաթ, ապրիլի 7-ին։

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼՍԻ ՔԱՂՑՐԵՂԷՆՆԵՐԻ
ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
Կ. ՍԱՔԱՅԵԱՆՑԻ
Սօլօլակի փող., տ. Թայիրեանի, № 3.

Կարելի է ստանալ ամեն տեսակ **ՊԱՍՔԱՆԵՐ**, նոյնպէս և **ՄԱԶՈՒՐԿԱ** և **ԿՈՒԼԻՉ**, այլ և **ՊԱՆՐՈՎ ՊԱՍՔԱ**։
Ընդունվում են պատուէրներ և կատարվում են ամենայն ճշգութեամբ։ Խնդրեմ յարգելի հասարակութեան ուշադրութիւն դարձնել ընտիր յատկութեան վրայ։
Յարգանօք՝ Կ. ՍԱՔԱՅԵԱՆՑ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Զատիկ։
Մամուլի ստացած զատկական ընծան։
Վեհափառ Հայրապետ Մկրտիչ I Խրիմեանի կարծիքը մամուլի մասին։
Պարլամէնտի նիստ։
Անգլիական գործեր։
ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ.—Կ. Պօլսից։ Հայ եպիսկոպոսների պահանջը։ Գլադստոնի նախագահութեամբ ժողով։ Նոր-Նախիջևանից։ Պետերբուրգից։ Շուշուց։ † Իշխան Զ. Ա. Ջորջաձէ, Կանանց բժշկ. կուրսերի մասին։ Ախալցխայից։ Թէհրանից։ Երկու Թիւրիմացութիւն։ Պետերբուրգից։ Թոշակաւորներ Մոսկվայի համալսարանում։ Աշակերտական գրադարան։ Բժշկ. Մ. Արուստամեանց։ Սիմֆերոպոլից։ Թիֆլ. Փոխ. Վարկի Ընկ. ընդհ. ժողովի որոշումը. Բժշկ. Ա. Բաբայեանի գրքոյկը։ Նամակ Պետերբուրգից։ Բուլղարիայի Էգզարքոսի այցելութիւնը Կ. Պօլսի Հայոց Պատրիարքին։
ՏԱՃԿԱ-ՀԱՅԱՍՏԱՆ. — Մուշից։ Լուրեր։
ՖԵԼԻԵՏՕՆ.—Հայկական խնդիր։
ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ
ՑԵՂԵԿԱՏՈՒ
ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Զ Ա Տ Ի Կ

Ամբողջ քրիստոնեայ աշխարհն այսօր հրճվում է, տօնում է Զատիկը—Քրիստոսի Յարութեան յիշատակը։

Դեռ երեկ մարդկութեան Զատիկ պարգևող Փրկիչը կանգնած էր Պիղատոսի առաջ՝ շրջապատուած իրեն հալածող քահանայապետներով, դպիրներով, փարիսեցիներով և ամբոխով. դեռ երեկ մենք մտաբերում էինք թէ ինչ ծանր վիշտ է կրում այն Ոգին, որ իւր բոլոր էութիւնը, իւր բոլոր սէրը նուիրել է մերձաւորին և այն էլ այն մերձաւորին, որ իրեն ուզում է ի խաչ հանել. մենք տեսնում էինք թէ նա, որ ինքն է կեանք և ճշմարտութիւն, մնացել է յուսահատուած և լուռ և ոչինչ չէ պատասխանում Պիղատոսի հարցմանը՝ թէ «ինչ է ճշմարտութիւնը»։ Մի վայրկեան առաջ նա ասում էր. «Ես աշխարհ եմ եկել որ վկայեմ ճշմարտութիւնը», և նա վկայել էր. բայց այժմ զգում էր որ Պիղատոսի հարցումն անտեղի չէր թէ ինչ է ճշմարտութիւնը։ Ճշմարտութիւնն այդ րոպէին այն էր, որ մի ամբողջ ազգ իւր ամենաարժանաւոր զաւակին, որ նուիրել էր իրեն իւր բոլոր սիրտը, իւր ոգին, իւր էութիւնը—կալանաւորել էր իբրև գողի և աւազակի և բերել էր եկւոր օտար դատաւորի մօտ ու պահանջում էր որ խաչ հանի նրան։ Այո, այդ էր այդ րոպէի ճշմարտութիւնը, սոսկալի ճշմարտութիւնը"։

Մարմնացեալ սէրը, հեզութիւնը, անձնուէր, լուռ և գլխակոր մրցում էր մարդկային նախանձի, ստի և կոյր կրքի հետ։ Կոյրը տեսնում էր, խուլը լսում էր, համրը խօսում էր, բայց ամբողջ հրէից ազգը կուրացել էր և աղաղակով պահանջում էր Նրա արիւնը, որ ամենքին և իւրաքանչիւրին միայն սիրել էր և սիրում էր և որի միակ պատուիրանն էր՝ «սիրեցէք միմեանց ինչպէս ես ձեզ սիրեցի»։

Բայց այդ սէրն ինչպէս էր արտայայտում կեանքի մէջ մարդկութեան Փրկիչը։ Խնամք, արգահատանք, գթութիւն դէպի թշուառը, ճնշուածը, հիւանդը, հալածեալը և հրապարակական անկեղծ նախատինք դէպի ստախօսը, կեղծողը, փարիսեցին։ Եւ ահա մարդկութեան 99/100 կազմող այդ սուտն ու կեղծիքը ցանկացաւ անպատճառ ի խաչ հանել, սպանել Նրան, որ սէր ու արդարութիւն է բաժանում մարդկանց։ Այդ կեղծիքը կարծեց և հաւատացած էր, թէ մարդն սպանելով, կըսպանի և միտքը. այդ էր նրա հասկացած ճշմարտութիւնը, և նա նրան գլուխ բերաւ։ Բայց երբ մարմինը սպանեց պղծաւ, միտքը կրկին մնաց, և այն ժամանակ միայն նա հասկացաւ, թէ ո՛րն է ճշմարտութիւնը։

Նա հասկացաւ, այո, բայց գործ ծաղրե՛ց, կամ գործադրո՞ւմ է։ Արդեօք թագաւորո՞ւմ է սէրը մարդկութեան մէջ, արդեօք չքացա՞ն դպիրները և փարիսեցիները, արդեօք ձևականութիւնը փոխուե՞ց իսկական զգացման և գործի։ Ո՛չ իսկոյն և ոչ բոլորովին։ Որովհետև այդպիսի չարագործութիւն դեռ մարդկութիւնը չէր կատարած և կատարելուց առաջ դեռ չգիտէր և մտքից անգամ չէր անցրել, թէ ինչ փոփոխութիւն կը տիրէ իւր հոգու վրայ։ Նա ծարաւի էր անմեղ, ալդար արեան, և երբ տեսաւ որ արդար մարդն իրեն զոհեց աշխարհին, զարմացաւ, սոսկալի ցնցումից բթացաւ և աղաղակեց, թէ դա Աստուած է, դա ինքն է ճշմարտութիւնը։ Մարմինը չկար, վրէժի առարկան չքացել էր, այժմ ոգին էր առաջ եկել և բաւականութիւն էր պահանջում և այդ պահանջին մարդկութիւնը չկարողացաւ միանգամից բաւականութիւն տալ։

Սակայն ճշմարտութիւնն արդէն քայքայել էր երկաթեայ պատերը, իւր լոյսն սկսում էր սփռել չորս կողմը և մինչև այսօր նա շարունակ լուսաւորում է այն կեանքը, որ առաջ խաւարի մէջ էր։ Այդ կեանքը մեծ յառաջադիմութիւն չէ արել, դեռ նրա մէջ չէ թագաւորում անպայման սէրը և արդարութիւնը, բայց նրա մէջ անարգել մտնում է մտքի լոյսը և լուսաւորում է թէ սուտը և թէ ճշմարտութիւնը. — դա է միակ գրաւականը թէ մարդկութիւնը փրկութեան ճանապարհի վրայ է և թէ նա սկսում է հասկանալ որ 1895 տարի սրանից առաջ Գողգոթայի գլխի խաչափայտից է բուսում իւր փրկութիւնը։

Սակայն միթէ այդ հասկանալուց յետոյ բաւակա՞ն է միայն հրճուել, ուտել և ըմպել և ուրախ լինել Քրիստոսի յարութեան տօնի յիշատակի օրը։ Չէ՞ որ այդ ըստ երևութին ընդհանուր հրճուանքի օրը անթիւ և անհամար թշուառներ կան, որոնք տեղ չունին իրենց գլուխը դնելու համար։ Իսկ չէ՞ որ Քրիստոսի ամենամեծ հրճուանքն ու երջանկութիւնն այն էր որ այդպիսիներին գտնէ։ Իսկ ո՞վ մեզանից փնտռեց և գտաւ։ Եւ եթէ մենք այսպիսի մի օր չկատարենք մեր քրիստոնէական պարտաւորութիւնները, չհեռանանք մեր երջանիկ և պայծառ սեղաններից, մեր տաք սենեակներից, մեր ազգակիցների նեղ շրջանից և չփնտռենք ամենքից մոռացուած թշուառներին, էլ երբ կ'անենք այդ ամենը, էլ երբ կը գտնենք մեր հոգեկան մխիթարութիւնը։

Թող իւրաքանչիւր հայ քրիստոնեայ այսօր՝ «Շնորհաւոր Զատիկ» և «Քրիստոս յարեաւ ի մեռելոց» արտասանելուս լաւ մտածէ և իրեն հաշիւ տայ, թէ ճշմարիտ ո՛րքան շնորհաւոր է իր համար այդ Զատիկը և թէ Քրիստոսի յարութեան հետ միասին արդեօք իր սրտի մէջ յարութիւն առնո՞ւմ է մարդկային սիրոյ զգացումն։ —Այն ժամանակ կլինի իսկական Զատիկը։

ՄԱՄՈՒԼԻ ՍՏԱՑԱԾ ԶԱՏԿԱԿԱՆ ԸՆԾԱՆ

Քրիստոսի յարութեան տօնին, մարդկութեան պայծառ յոյսերի ընձիւղելու այդ առաջին օրը՝ աւելի լաւ ընծայ չէր կարող լինել քան այն, որ հիւսիսի մամուլի միջոցով ստացաւ մեր մամուլը։ Այդ ընծան մամուլին ուղարկում է մեր օրերի ամենապայծառ մտքի և զգացմանց ներկայացուցիչ, ժամանակակից բանաստեղծ-փիլիսոփայ հայ ազգի սիրեցեալ հայրապետ Խրիմեան հայրիկը։ Մամուլը պէտք ցնծայ, այո, այդ հզօր խօսքերից և պէտք նայէ ու մտածէ, թէ ո՛րքան սրբազան է, ո՛րքան բարձր է իւր կոչումը։ Քրիստոսի պաշտօնեան՝ այսօր ոչ մի հոգևորականի մէջ դեռ չտեսնուած լուսամտութեամբ ասում է, թէ «այժմ մարգարէներ և առաքեալներ չկան, այլ ինչ որ նրանք էին գործում, այն ամենը բաժին է դարձել լրագրական և օրագրական գործիչներին»։ Այս խօսքերը սնապարծութեամբ չէ ասում մի որ և է սոսկական լրագրական գործիչ, այլ այն մեծ Մարդը, որ իւր ամբողջ կեանքում մարգարէների և առաքեալների շաւղով է ընթացել, որ եկեղեցու բեմից քարոզել է շարունակ սէր և լոյս։ Այդ խօսքերը՝ ինչ որ Վեհափառ Հայրապետն ասում է մամուլի և նրա պաշտօնեաների համար, հոգևորականի սովորական առօրեայ խօսքեր չեն, այլ մի ներբող՝ գիտութեան, մարդկային մտքի և բարոյականութեան յառաջադիմութեան. բայց նա միևնոյն ժամանակ մի արդար ցասման նախատինք է այն մամուլի վերաբերութեամբ, «որ շեղուել է իւր ուղիղ ճանապարհից, որ դաւաճանում է իւր բարձր կոչման և անարժանօրէն ծառայում է օտար կուռքերին»։

Վեհափառ Հայրապետը մատնացոյց է անում այն երջանկութեան վրայ, որ մարդկանց տալիս են գործադրական գիտութիւնները. Նա քաջալերում է մարդկանց և ստիպում է սիրել այդ գիտութիւնն իբրև փրկաբար տարր, և համոզուած է որ այդ գիտութեան հաղորդիչը մամուլը պէտք լինի։ «Լուսաւորել հասարակական ինքնաճանաչութիւնը—ասում է Վեհափառ Խրիմեանը—տարածել յառաջադիմութեան գաղափարներ, գիտութեան լոյս մտցնել կեանքի շերտերի մէջ, ձգել բարւոյ, խաղաղութեան և եղբայրական սիրոյ սերմեր մարդկանց սրտերում,—այս մտքով մամուլը անկասկած կենսատու, ստեղծագործիչ և բարեբեր ոյժ է և նրա մէջ գործող անձանց պարտականութիւնները սուրբ են...»։ Մամուլի համար շատ բան է ասուած, բայց այսչափ ուժեղ, հաւատով և համոզմամբ լի խօսք դեռ ոչ ոք չէ ասել այն օրից, երբ մամուլը գոյութիւն ունի աշխարհիս երեսին։

Մարգարէներ և առաքեալներ—

ՖԵԼԻԵՏՕՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐ

ՄԻ ԱԶԴԵՑԻԿ ՊԱՏԳԱՄԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ.—ԼՈՐԴ ԿԻՄԲԵՐԼԷՅԻ ՃԱՌԸ
(«The Daily News» մարտի 30)

Լորդ Կիմբերլէյը, ընկերակից ունենալով Արտաքին գործոց նախարարի օգնական սեօր Էդուարդ Գրէյին, ընդունեց երէկ Foreign Offic-ում հայկական խնդրի առթիւ Անգլօ-Հայ ընկերութեան ձեռքով հրաւիրուած մի բազմամարդ և շատ նշանաւոր պատգամաւորութիւն։ Պատգամաւորութեան առաջնորդն էր Պարլ. անդ Ֆ. Ս. Ստէվնսընը։ Ներկայ էին և կամ թէ նամակով ցանկութիւն յայտնեցին ներկայ լինելու՝ Պարլ. անդ. միստր Ուիլ. Կէն, Պ. ա. սեօր Ջօզէֆ Պիզ, Պ. ա. միստր Չաննինգ, Պ. ա. միստր Ուիլ. Պ. Բայլս, Պ. ա. Ալբերտ Սպայսր, Պ. ա. միստր Հ. Պօլ, Պ. ա. դօկտոր Մակ Գրէգօր, Պ. ա. միստր Ուիլ. Օ. Կլուֆ, Պ. ա. գնդապետ Սեսիլ Նորթօն, Պ. ա. միստր Դ. Էնսուօրթ, Պ. ա. միստր Վուդ, Պ. ա. միստր Տ. Բուքանան, Պ. ա. միստր Ս. Սմիթ, Պ. ա. միստր Ուարնէր, Պ. ա. սեօր Ջորջ Սիտուէլ, Պ. ա. սեօր Կարմիչէլ, Պ. ա. Ջ. Ա. Պիզ, Պ. ա. գնդապետ Սանդայս, Պ. ա. միստր Րաուսօն Ջաու, Պ. ա. դօկտոր Ֆարքարսօն, Պ. ա. միստր Ջ. Մ. Մուրսօմ, Պ. ա. միստր Ջուէնն, Պ. ա. սեօր Ջօն Լէնգ, Պ. ա. սեօր Լ. Լայէլ, Պ. ա. միստր Ա. Ուէբ, Պ. ա. միստր Ստիւարտ Ուալլաս, պրօֆեսօր Ադար Բիտ (Աւետարանական ազատ եկեղեցու Կոնգրէսի ներկայացուցիչ), գերապատիւ դօկտոր Կլիֆօրդ (Բապտիստների համայնքի ներկայացուցիչ), գերապ. դօկտոր Նիւման Հոլ, գերապ. Ջօն Ջօնսթըն (անկախ), գերապ. դօկտոր Ուիլ. Հ. Ֆինդ (անկախ), արժանապատ. երէց Էյթըն, գերապ. Կանօն Գօր, գերապ. Պ. անդ. Կանօն Ուիլբերֆօրս, միստր Պ. Վ. Կլայդըն, միստր Մակդօնալդ (անդամ Փօքր-Ասիայի աւետարանական բժշկական առաքելութեան), գերապ. Հէնտ Կուկ (Լօնդօնի դիսիդէնտ քահանաների ընդհանուր ժողովի ատենադպիր), միստր Ջօն Բեօրնս, միստր Ջօն Բ. Մայերս, գերապ. Վալտեր Կօրֆիլդ, դօկտոր Վալտեր Մօրիսօն, գերապ. Գ. Է. Աշեր, միստր Հ. Պ. Ֆօքսբօրն, գնդապետ Ջօն Բարկըր (General Booth-ի յատուկ նուիրակը), գերապ. Ջօն Ձարպ (Բրիտանիայի Բիբլէական ընկերութեան ատենադպիր), միստր Կ. Րիչարդ Իվ, գերապ. Ուիլ. Գ. Կօկհօլտ, միստր Ռ. Հօպկինսըն, գերապ. Արթուր Սիմօնդս (Անգլօ-Հայկական ընկերութեան Չէշիրի ճիւղի պատուաւոր ատենադպիր), գերապ. Տ. Դ. Գրինս (անդամ Վանի ամերիկական առաքելութեան), գնդապետ Ուէլլէյ Րօբինզօն (Տարսօնի առաքելութեան անդամ), միստր Ֆ. Ուիլ Ֆօքս, պարոն Վիսելիցկի (անդամ Անգլօ-Ռուս գրական. ընկեր.), գերապ. Ուիլ. Մօտրէմ, միստր Ջօն Լլօյդ, գերապ. Իվանս Հերընդըլ. գերապ. Ուիլ. Կօպլէնդ Բօուայ, գերապ. դօկտոր Մէթիուս (Աւետարանական միութեան ներկայացուցիչ), գերապ. Ջօն Լէն (հռոմէական կաթոլիկ) և գերապ. Ջորջ Ձօրտ (ներկայացուցիչ Բապտիստների միաբանութեան)։

Համակրութեան և ջերմ հաւանութեան գրեր են ստացուել ի միջի այլոց՝ գերապ. դօկտոր Գինիս Րօջէրսից, գերապ. Ֆ. Բ. Մէյերից, դօկտոր Նօրտօն Լօուից (Պարսկաստան) և Պ. անդ. միստր Ր. Ուիլ. Պերկսից։ Պատգամաւորութիւնը գումարուած էր ընկերութեան պատուաւոր ատենադպիր միստր Է. Ատկինսի կարճ հրաւիրագրով։

Միստր Ստեվնսընը, ներս տանելով պատգամաւորութիւնը, ասաց. Կրօնական և քաղաքական կարծիքների ամեն տեսակ գոյներ ներկայացնող այս պատգամաւորութեան մեծ վարկն արդէն գրաւական է, միլօրդ, որ այսօր ձեր առաջև ներկայանալիս՝ մենք ամենևին մտադիր չենք որ և է նեղութիւն պատճառել կառավարութեան, այլ ընդհակառակը՝ փափագում ենք վստահացնել, թէ ինչ զօրեղ քայլ էլ նա անելու լինի Հայաստանում տիրող չարեաց նկատմամբ, միշտ անբաժան օգնութիւն կը գտնէ այդ հարցին առանձնապէս համակրողներից։ (Լսեցէք, լսեցէք)։ Մենք հաստատ համոզուած ենք, որ վերջին տասնուվեց տարուայ ընթացքում Հայաստանի մէջ գործ դրուած վարչութեան վատ եղանակը պէտք արգելուի. Նա չէ կարող այլ ևս շարունակուել։ Դրա մասին մենք ունինք 1891 թուականից առաջ ստացուած բազմաթիւ հիւպատոսական զեկուցումներ և շատ տարբեր աղբիւրներից եկած ամենահաւաստի վկայութիւն, որ հայաստանի կառավարութեան պայմանները,—ի նկատ առնելով որ մենք ոչ միայն ուրիշ պետութեանց հետ միասին որոշ պարտաւորութիւն ենք յանձն առել Բեռլինի դաշնագրով, այլ և մի առանձին պատասխանատուութիւն Կիպրոսի պայմանագրի զօրութեամբ և մեր երկրի 1878 թ. արած քայլով,—ներկայացնում են իբրև մի այնպիսի վիճակ, որին այլ ևս չէ կարելի հանդուրժել։

Մեր ընթացքը հետևաբար հիմնուած է ոչ միայն Բիթլիսի վիլայէթում և ի մասնաւորի Սասունի գաւառում պատահած դէպքերի վրայ, այլ տասնուվեց ամեայ մեծաքանակ փաստերի վրայ, որոնք պարզ պատկերացնում են հայկական նահանգների բուն դրութիւնը։ Տարակոյս չկայ, որ Անգլիայի զգացմունքն առանձին կերպով բորբոքուեցաւ թիւրքական Կոմմիսիայի քննութեան առարկայ դարձած ողբալի պատահարի պատճառով, կոմմիսիայի, որին մասնակցում են Անգլիայի, Ֆրանսիայի և Ռուսաց նուիրակները։ Այդ քննութեան առթիւ մենք կը ցանկանք նկատել, որ ինչքան էլ մեզ տենչալի լինի, որ դա յերևան հանէ Սասունի գաւառում պատահած մասնաւոր դէպքերի իսկական պատկերը, բայց և՛ս աւելի տենչալի է, որ թոյլ չտրուի Տաճկաստանին որևէ հնարով յետաձգել ամբողջ հայկական խնդիրը. կը ցանկանք շեշտել, որ բրիտանական մամուլի անդուլ և անվեհեր ջանքերի շնորհիւ, հակառակ ամեն արգելքների, մեր ազգն արդէն ձեռք է բերել պէտք եղած ապացոյցը, որի վրայ հիմնուելով՝ կառավարութիւնը կարող է այժմէն իսկ մի արագ և վճռական քայլ անել։ (Հաւանութիւն)։ Կարծեմ բաւական է մտաբերել Լիբանանում և ուրիշ նահանգներում տեղի գտած կոտորածները, որոնք անհրաժեշտ կացուցին ռէֆորմ մտցնել այդ տեղերում։ Եւ թէպէտ մենք վստահ ենք, որ Բիթլիսի աղէտալի դէպքերը ուրիշ ռէֆորմներ յառաջ կը բերեն, բայց և այնպէս մեր աղերսը վերաբերում է ոչ միայն մի առանձին դէպքի, այլ տաճկաբնակ հայերի ընդհանուր վատ վիճակին, որ տակաւին տևում է՝ հակառակ Բեռլինի դաշնագրութեան յօդուածներին և հակառակ, ի հեճուկս Եւրոպայի հասարակաց կարծիքին։ Մեր փափագած ռէֆորմները, որոնց մասին խնդրում ենք, չորս են թուով. 1) Նշանակել հայկական նահանգների համար մի նահանգապետ, որ գործէ Եւրոպայի վերահսկողութեան ներքոյ և ազատ լինի Կ. Պօլսի միջամտութիւնից. 2) քիւրդերին զինուորական դիսցիպլինայի ենթարկել՝ եւրոպական սպաների ձեռքի տակ. 3) կազմել մի խառն ժանդարմերի եւրոպացի մեծաւորներով. 3) վերակազմել դատական կարգը, մասամբ Նուբար փաշայի ծրագրին համեմատ, և 1880 թ. սեպտեմբերի 7-ին տրուած հաւաքական ծանուցագրի հիման վրայ։ Ամենից վեր դասելով հանդերձ այդ չորս որոշ ռէֆորմները, մենք չենք ուզում ասել, թէ անպայման և յատկապէս այդ չորսի վրայ ենք կանգ առնում. մեր փափագն է միայն իրագործուած տեսնել մեր վերջին նպատակը, և դա է՝ Տաճկական կառավարութեան ներքոյ ապրող քրիստոնէից գոյքի, կեանքի, կրօնի և պատուի լիակատար ապահովութիւն։ (Հաւանութիւն)։ Ի նկատ առնելով մեր երկրի յանձն առած բարոյական մեծ պատասխանատուութիւնը, մենք իրաւունք ունինք սպասելու, և Անգլիայի հասարակաց կարծիքն էլ պահանջում է, որ Անգլիան անէ առաջին և գլխաւոր քայլը վերոյիշեալ նպատակն իրագործելու համար։ (Հաւանութիւն)։ Իսկ գալով գործնական միջոցներին, մենք չենք ուզում որևէ բան թելադրել կառավարութեան և կամ արտաքին գործոց նախարարութեան, վասն զի հաւատացած ենք, որ ինչ կերպով էլ պէտք է դատուի նպատակին հասնել,—արդեօք միայնակ միջամտութեամբ, թէ մի ուրիշ եւրոպական պետութեան հետ միանալով և կամ թէ երկուսի կամ երեքի միահամուռ գործակցութեամբ,—կարևորն այն է, որ գործողութիւնը կատարուի և նպատակին հասցնէ։ Ինչ միջոցների էլ դիմելու լինի կառավարութիւնը դիտուած վախճանին ժամանելու համար, անհրաժեշտ է, որ նա արագ ու զօրեղ կերպով գործ տեսնէ և աչքի առջև ունենայ իսկոյն մտցնել այնպիսի հաստատուն ռէֆորմներ, որոնք ընդ միշտ ապահովէին Հայաստանի բարւոք վիճակը, հաւատացած լինելով, որ այս գործում նա մեր բոլոր ազգի կողմից ամենաջերմ աջակցութիւն կը գտնէ։ (Հաւանութիւն)։ Միլօրդ, այս մտքերը ձեզ յայտնելու համար է, որ մենք եկել ենք այստեղ. և դեռ շատերը կը գային, եթէ համոզուած չլինէին, որ պատգամաւորներիս ներկայութիւնն էլ արդէն հերիք է ընդհանուր բաղձանքների ճիշդ թարգման լինելու։ Յառաջ քան թէ հրաւիրէի միւս ջէնտլմէններին խօսք ուղղել դէպի ձեզ, քաղցր է ինձ ասել, որ պատգամաւորութեանս համակրանք յայտնող ուրիշ բազմաթիւ նամակների հետ՝ նամակներ ստացուած են և Րօչեստրի եպիսկոպոսից, Հերֆորդի եպիսկոպոսից, կարդինալ Վօգանից, լորդ Էդմունդ Ֆիցմօրիսից (նախագահ Անգլօ-հայկական Ընկերութեան Չէշիրի ճիւղի), լորդ Հօբհուզից, սեօր Ջօն Ռօբինզօնից, սեօր Ջօն Կէննաուէից, սեօր Էդմունդ Րուսէլից և Պարլ. անդ. սեօր Չարլզ Դիլքայլից։ (Հաւանութիւն)։

Կանօն Գօրն ասում է, թէ կառավարութիւնը յօգուտ հայերի արագ և վճռական գործ տեսնելիս՝ անգլիական ազգի մեծագոյն մասի համակրութիւնը իւր կողմը կ'ունենայ։ Նա կարծում է, որ եթէ հիւպատոսական տեղեկագիրները հրատարակուին, նրանք շատ կը պարզեն խնդիրը. Նա վստահ է, որ շատերը մեծապէս կը մխիթարուին, եթէ կառավարութիւնը բացարձակ յայտարարէ, թէ լիովին ճանաչում է մեր ազգի որոշ պարտքը հայերի նկատմամբ, նա կը ցանկանար ակներև կացուցանել, որ պատգամաւորութեան ձգտումն է՝ ո՛չ այնքան պատժել մասնաւոր մեղապարտներին, ինչքան որ նորոգուած տեսնել Հայաստանի վարչութիւնը այնպիսի սկզբունքներով, որոնք ընդ միշտ ապահովէին հայերի իրաւունքներն ու պատիւը. Նա կարծում է վերջապէս, թէ մեր կառավարութիւնը, 'ի նկատ առնելով, որ Բ. Դուռը յապաղում է Բեռլինի դաշնագրութեամբ տուած խոստումը կատարել, հարկ կը համարէ վստահացնել մեզ, թէ կ'անէ, ինչ որ միայն անհրաժեշտ է, որպէս զի այդ խոստումը իրօք և անթերի կատարուի։ (Հաւանութիւն)։

Պրօֆեսօր Ադար Բիտը կարդում է

ահմ թէ ինչ է մամուլի ներկայացուցիչների կոչումը. ամենասրբազան, ամենաբարձր կոչում, որ կարող է ունենալ մահկանացուն։ 19-երորդ դարում, երբ ի նախատինս մարդկութեան մամուլը դեռ հալածվում է, երբ մամուլի իսկական առաջնորդները խարդաւանանքների զոհ են լինում, այդպիսի մի ժամանակ լըսվում է հոգևոր բարձր Պաշտօնէի ձայնը, թէ առաջնորդների և մարգարէների կոչումն է հրապարակախօսների, մամուլի կոչումը։ Ուրեմն յանցաւոր է, արժանի է նախատինքի ամենայն մի ձեռ, որ արգելք կը լինի մամուլին՝ «տարածել յառաջադիմութեան գաղափարներ, լոյս մըտցնել կեանքի շերտերի մէջ, ձգել բարւոյ, խաղաղութեան և եղբայրական սիրոյ սերմեր մարդկանց սրտերում»։

Ինչպէս յայտնի է մեր դարում մարդիկ իրենց կեանքի չարիքների մի մասը վերագրում են նաև գիտութեան, մինչ այն աստիճան, որ նոյն իսկ հրապարակախօսներ, երևելի հեղինակներ, փիլիսոփաներ իսկ երևեցան և կան այժմ, որոնք պատերազմ են յայտնում գիտութեան և լուսաւորութեան և ցանկանում են մարդկութիւնը վերադարձնել իր նախնական դրութեան. բայց այսօր հայ եկեղեցու ամենաժողովրդական Պաշտօնեան մի ուժգին հարուած է տալիս խաւարամտութեան և յուսահատութեան և իր հզօր ձայնը լսեցնում է յօգուտ լուսաւորութեան, գիտութեան և յառաջադիմութեան։

Ցիշեցնելով մարդկութեան, թէ ինչ է նրա համար մամուլը, նա միևնոյն ժամանակ ցնցում է այդ մամուլին, որ նա չվարանի ժամանակի ոգով և իր սրբազան դրօշակը չիջեցնի մինչև «օտար կուռքերի անարժան ծառայութիւնը»։

Հայոց ազգի Կաթողիկոսը մամուլը բարձրացնում է մինչև առաքելական եկեղեցու բեմի վեհութիւնը և այնտեղ է դասում նրան. այդ ամենամեծ վարձն է մամուլին, այդ ամենամեծ ընծան է, որ 19-րդ դարում կարող էր ստանալ մամուլը. բայց նա արժանի չի լինել այդ ընծային, այդ վարձատրութեանը, եթէ անարժանօրէն ծառայէ օտար կուռքերին։

Ո՛վ ականջ ունի լսելու, թող լսէ, որովհետև այդ տեսակ խօսքերը՝ և այն էլ այդպիսի բարձրութիւնից միայն արտասանվում են դարերի ընթացքում մի անգամ իբրև ձայն հանճարի։ Թող այդ խօսքերն իբրև լուսաւոր ջահեր լուսաւորեն հայ մամուլի ճանապարհը, որ նա չխարխափէ խաւարի մէջ, որ նա առաքելաբար կրէ իր խաչը և չդաւաճանէ ճշմարտութեան։ Ս. Հ.

ՎԵՀԱՓԱՌ ՀԱՅՐԱՊԵՏ ՄԿՐՏԻՉ I ԽՐԻՄԵԱՆԻ ԿԱՐԾԻՔԸ ՄԱՄՈՒԼԻ ՄԱՍԻՆ։

Վեհափառ Հայրապետը Ռոստովում ի միջի այլոց ընդունելով նաև տեղական մամուլի ներկայացուցիչներին հետևեալն է ասել մամուլի մասին.— «Հին ժամանակները — ասաց Վեհափառ Հայրապետը — կային առաքեալներ և մարգարէներ, որոնք մարդկանց սովորեցնում էին առաքինութիւն և ազդու խօսքով նախազգուշացնում էին ժողովրդին նրանց գլխին գալիք դժբախտութիւններից։ Այժմ ոչ առաքեալներ կան և ոչ մարգարէներ, և այն՝ ինչ որ նրանք էին անում, բաժին է դարձել լրագրական և օրագրական գործիչներին։ Մամուլը, որ միշտ հզօր է, առանձին ուժ է ստացել այն ժամանակից, երբ շնորհիւ գործադրական գիտութեանց վերին աստիճանի դիւրացել են յարաբերութիւնները բոլոր երկրների մէջ։ Հեռագրի, հեռախօսի, երկաթուղիների և մարդկային հանճարի ուրիշ գիւտերի շընորհիւ լրագրական նոյն տեղեկութիւնները մի օրում ամբողջ ընդարձակ աշխարհի քաղաքակրթեալ ազգերի ընտանիքի սեփականութիւն է դառնում։ Այսպիսի պայմանների մէջ՝ խելացի, իմաստուն ուղղութեամբ, իսկական քրիստոնէական ոգով տոգորուած տպագրական խօսքը կատարելապէս կարող է անսահման օգուտ պատճառել մարդկանց, լուսաւորել հասարակական ինքնաճանաչութիւնը, տարածել յառաջադիմութեան գաղափարներ, գիտութեան լոյս մըտցնել կեանքի շերտերի մէջ, ձգել բարւոյ, խաղաղութեան ու եղբայրական սիրոյ սերմեր մարդկային սըրտերում։ Այս մտքով մամուլը, անկասկած կենսատու, ստեղծագործիչ ու բարերար ուժ է, և նրա մէջ գործող անձանց պարտականութիւնները սուրբ են։ Բայց եթէ, ընդհակառակըն, այդ ուժը ստանում է կործանիչ յատկութիւն, հէնց որ սկսում է շեղուել իր ուղիղ ճանապարհից, այն ժամանակ նրա արժանաւոր դրօշակն ու նրա բարձր կոչումն փոխվում է և նրան փոխարինում է օտար կուռքերի անարժան ծառայութիւնը»...։

ՊԱՐԼԱՄԵՆՏԻ ՆԻՍՏ

—

Ապրիլի 1-ի նիստում գնդապետ Ն օ լ ա ն ը հարցնում է Արտաքին գործոց նախարարի օգնականին, թէ անգլիական դեսպանը Կ. Պոլսում պահանջե՞լ է և կամ թէ հրահանգ ստացե՞լ է պահանջելու Բ. Դռնից այն ամեն սպաների և զինուորների անուանական ցուցակը, որոնք գըտնուել են հայ կանանց և մանկանց, ինչպէս ասում են, զարհուրելի կոտորածի վայրերում. և արդեօք պիտի պահանջուի Բ. Դռնից արգելել այդ սպաների ու զինուորների փախուստը, մինչև որ անձնական պատասխանատուութեան չափը լիովին հետազօտուի։

Միստր Գ ր է յ ն ը հարցնում է — արդեօք կառավարութիւնը մտադիր չէ՞ հրահանգ տալ Պոլսի անգլիական դեսպանին, որպէս և Քրնիչ Կոմմիսիայի անգլիական նուիրակին՝ ուշի ուշով ստուգելու, թէ արդեօք վերոյիշեալ հարցի մէջ յիշուած սոսկալի գործերը կարգադրելու և գլուխ բերելու հրամանը ուղղակի Բ. Դռնից չէ՞ր տրուած սպաներին, ինչպէս որ հենց այսօր հաւատում են քաջ իրազեկ անգլիական թերթերի հայաստանի թղթակիցները։

Սեօր Էդ. Գ ր է յ ը ժամանակ է խնդրում տեղեկութիւն հաւաքելու այդ վերջին հարցի մասին, որ նա չգիտէր թէ կ'առաջարկուի։ Ի պատասխանի մեծարգոյ և ազնիւ անդամի հարցման նա ասում է, թէ Կ. Պոլսի դեսպաններն անդադար հետևում են Կոմմիսիայի գործունէութեան, և կարող է միայն կրկնել, թէ նրանք ոչ մի ջանք չեն խնայել, որպէս զի քննութիւնը նուիրակների միջնորդութեամբ էական լինի և նրա արդիւնքը՝ բաւարար։

—

«The Daily News»-ի Կ. Պոլսի թղթակիցը հեռագրում է այդ լըրագրին ապրիլի 1-ից.

Բ. Դ ու ռ ը մ շ ա կ ե լ է ռ է ֆ օ ր մ ն ե ր ի մ ի ծ ր ա գ ի ր, ո ր ա ռ ա ջ ա ր կ ե լ ո ւ է պ ե տ ո ւ թ ի ւ ն ն ե ր ի ն ։ Ծրագրի էտերը սրանք են. Երկու կամ երեք նահանգներ կը միացուին մի կամ երկու կառավարչապետի վարչութեան ներքոյ։ Նրանց կ'ենթարկուին Միւլքիյէ արքունի դպրոցում ուսումն աւարտած տասնևհինգ հայ երիտասարդներ, որպէս կայմակամներ, և տասն թիւրք, իբրև միւթէսէրրիֆներ։ Լուր կայ, թէ կառավարչապետ կը լինի կամ Թուրխան փաշան և կամ Ս. Պետերբուրգի նախկին դեսպան Շաքիր փաշան։ Իսկ Հօլց փաշան, որ Բ. Դռան ծառայող մի բարձրաստիճան գերմանացի պաշտօնեայ է, ընտրուած է, ասում են, մի ժանդարմերի կազմելու, որ բաղկացած կը լինի քրիստոնեաներից և մուսուլմաններից։ Այդ ծրագիրը կ'առաջարկուի պետութիւններին, որոնք դրան հաւանութիւն տալուց և կամ փոփոխելուց յետոյ կ'որոշեն, թէ ինչ միջոցներով պէտք կը լինի ապահովել ռէֆօրմների իրագործումը։

Բրիտանական դեսպանատնից յայտնուած էր հայոց Պատրիարքին Սուլթանի դիտաւորութիւնը արձակելու բանտարկուած հայ հոգևորականներին. սակայն մինչև այս օրս Պատրիարքը ուրիշ ոչ մի տեղից այդ մասին մի հաւաստիք չէ ստացել։

—

«Daily Chronicle»-ի ասելով, մայիսի 7-ին մի մեծ միտինգ պիտի գումարուի հայկական հարցի առթիւ։ Միտինգին մասնակցելու են բազմաթիւ պատգամաւորներ Անգլիայի ամեն կողմերից, ինչպէս որ արել էին բուլղարական նախճիրների առթիւ հաւաքուած ահագին միտինգի ժամանակ։ Միտք կայ առաջարկել նախագահութիւնը նախ և առաջ միստր Գլադստոնին։

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐ

(Առաջնորդող „Պետ. Վեդ.“ լրագրի №. 81.)

—

Ինչ վերաբերում է մասնաւորապէս հայոց խնդրին և Անգլիայի յարաբերութեան Տաճկաստանի հետ, Օսմանեան կայսրութեան բարեկամները՝ որոնց թիւը կարճ ժամանակ առաջ մեծ էր, յուսահատութեամբ, անշուշտ, գլուխներն են շարժում։ Այն ամենը, ինչ որ «Daily News»-ի և «Daily Telegraph»-ի էջերում բաց և գեղեցիկ գոյներով գրւում էր հայկական սարսափների մասին, վերջին օրերը բոլորն էլ լուրջ, մանրամասն և փաստօրէն հաղորդագրութեամբ Փոքր-Ասիայից հրատարակուեցաւ «Times»-ի էջերում։

«Daily News»-ին կարելի էր կասկածել անհամբերութեան մէջ դէպի ամեն ինչ տաճկականը, «Daily Telegraph»-ը չնայելով իւր ճշմարտասիրութեան, ձըգտում է փայլել տպաւորութիւն գործող նորալուրերով և տեղեկութիւններով. Բայց երբ «Times»-ը նրանց «ամէն» է ասում և այն հիմնուած փաստերի վերայ, որոնք ուղարկած են խմբագրութեան դեռ յունվարին, այնուհետև կարելի է կարծել, որ Բ. Դռան հերքումներին շատ սակաւ հաւատ ընծայող կը լինի։ Հակառակ դէպքում «Times»-ը, որ աւելի տրամադիր է Տաճկաստանը դաշնակից պետութիւն համարելու, առանձին բաւականութեամբ կը հերքէր Տաճիկների հայաստանում գործած գազանութեանց լուրերը, որոնք նուաղեցնում են դաշնակից պետութեան, Բ. Դրան կշիռը։ Ինչպէս ասած է «Times»-ի առաջնորդող յօդուածում, բոլոր տեղեկութիւնները այդ ազդեցիկ լրագրի խմբագրութեան հաղորդած է մի պարզ մարդ, առանց կրթութեան. նա չունի ոչ գրական հանճար և ոչ էլ հրապարակախօսի փորձառութիւն, բայց լաւ ծանօթ է մարդոց և տեղական կեանքի պայմաններին և պատմում ու նկարագրում է պարզ ոճով առանց գոյն տալով, մեծ զգուշութեամբ, իբրև մարդ, որ գիտէ, թէ ինչ պատասխանատուութիւն կայ նորա վրայ։ Նա հաստատում է գլխաւոր գծերում այն սարսափելի եղեռնագործութիւնները, որոնք իւր ժամանակ հրատարակուեցան այլ լրագրներում և միևնոյն ժամանակ ապացուցանում է, որ Սուլթանի հեղինակութիւնը չէ կարող չշօշափուել, որովհետև արիւնհեղութեան և ամեն բնակիչների սպանութեանց հեղինակները նորա՝ Սուլթանի մէջ գտան յօրեղ պաշտպանութիւն Կ. Պոլսում. «1877 թուականին ասած է վերջաբանում, Բ. Դռան յաջողեցաւ մեծ պետութեանց մեղադրութիւնների դէմ պաշտպանել տաճիկ մարդասպաններին, կրակ գցողներին և Բուլղարական գազանութեանց հեղինակ երկու Աշմետներին, Բոստն-Բէյին, Սայիդ-Աղային և Չէֆիէք-փաշային։ Բայց այս անգամ, անտարակոյս, կը դժուարանայ Բ. Դռան այդ յաջողութիւնն ունենալու։

Ինչպէս մենք արդէն ասացինք, այդ յօդուածի «Times»-ի մէջ հրատարակուելը համարվում է նշանաւոր քաղաքական դէպք։ Անգլիայում ցանկանում են, ինչպէս երևում է, լըջութեամբ հերթական տնել հայկական խնդիրը և լորդ Կիմբերլէյի քաղաքագիտական արշաւանքը չի յապաղել հանդէս գալու։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼՍԻՑ հաստատ աղբիւրներից հաղորդում են անգլիական լրագրներին, թէ օսմանեան կառավարութիւնը պատրաստ է հայաստանում մտցնելիք բարեփոխութեանց ծրագիրը, որ և մտադիր է առաջարկել պետութիւնների քննութեան։ Այդ ծրագրով հայկական այն գաւառները, ուր անկարգութիւններ են եղել, պիտի միացնուեն մի ընդհանուր նահանգապետի իշխանութեան տակ, որին իբրև օգնականներ կը նշանակուեն տասն և հինգ հայ և տասն տաճիկ աստիճանաւորներ։ Ընդհանուր նահանգապետի թեկնածուներ անուանում են Թուրքա-փաշային՝ Կրէտէի նախկին նահանգապետին, և Պետերբուրգի նախկին օսմանեան հիւպատոս Ղաքիր-փաշային։ Ժանդարմերին պիտի կազմակերպուի կիսով չափ մահմեդականներից և պիտի յանձնարարուի Ֆօն-Դեր-Հօլց փաշային։

* * *

ՎԻԵՆՆԱՅԻՑ հեռագրում են «Daily News»-ին, թէ հայ եպիսկոպոսները Բ. Դռնից պահանջում են ազգային ժողով հաստատել հայաստանի համար, որ պիտի հսկէ հայկական գաւառների կառավարութեան վրայ։

* * *

ԼՈՆԴՈՆԻՑ գրում են, որ ապրիլի 7-ին Սէնտ-Ջէմս-Հոլլում տեղի կ'ունենայ մեծ ժողով հայկական հարցի առիթով։ Գլադստոնը յանձն է առել նախագահել այդ ժողովին և ճառ խօսել։

* * *

ՆՈՐ-ՆԱԽԻՋԵՒԱՆԻՑ մեզ հեռագրում են մարտի 30-ից.

«Այսօր, Աւագ հինգշաբթի, Նորին Վեհափառութիւնը հանդիսաւոր կերպով կատարեց ոտնլուայի հանդէսը Սուրբ-Լուսաւորիչ եկեղեցում։ Աղօթողների ահագին բազմութիւն կար. Վեհափառ Հայրապետը հիանալի քարոզ խօսեց։ Նորին Վեհափառութիւնը կատարելապէս առողջ է»։

* * *

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻՑ հեռագրում են «Նով. Օբ.»-ին, թէ «Նով. Վր.»-ի ասելով ներքին գործոց նախարարը ներկայացրել է պետական խորհրդին մի ծրագիր, որով առաջարկվում է լիակատար [illegible], իսկ միւս քաղաքներում պիտի մտցնուի սահմանափակ ինքնավարութիւն։

* * *

ՇՈՒՇՈՒՑ մեզ գրում են. — Մարտի 10-ին, երեկոյեան, Նոր-Նախիջևանից կա-

---

ամսոյս 27-ին Բիրմինգամում կայացած Աւետարանական ազատ եկեղեցու կոնգրէսի որոշումը, որ հետևեալն է.

«Աւետարանական ազատ եկեղեցիների կոնգրէսը, 'ի նկատ առնելով Թիւրք զինուորների և ուրիշի ձեռքով անպարտ հայերի՝ հայ մարդոց, կանանց և մանկանց դէմ գործուած անգթութիւնները, ցաւումն է յայտնում, որ Թիւրք կառավարութիւնն այդպէս դրժել է Բեռլինի դաշնագրի հանդիսաւոր խոստման, և խնդրում է Վեհափառ Թագուհու կառավարութեան՝ անել ինչ որ անհրաժեշտ է այդ դաշնագրով Թիւրքիայի հայերին խոստացած հովանաւորութիւնն ապահովելու համար։ Կոնգրէսը յայտնում է նմանապէս, թէ կառավարութեան պարտքն է ներկայացնել անգլիական ազգին, որ կապուած է դաշինքներով և հիւպատոսներ ունի Հայաստանում, այդ հիւպատոսների պաշտօնական զեկուցումները»։ Ատենախօսն ակնարկում է այդ որոշումն անող կոնգրէսի փոխանորդական բնաւորութեան վրայ (representative character)։ Դա կազմուած էր Նոնկոնֆօրմիստ եկեղեցիներից, որոնք միացել էին միաբան գործառնութեան համար, և նրա որոշումը բոլոր անգլիական Նոնկոնֆօրմիստների կարծեաց արտայայտութիւն է։ Ատենաբանը իւր կողմից ևս խնդրում է, որ հիւպատոսական զեկուցումներն անպատճառ հրատարակուին։

Դոկտոր Կ լ ի ֆ ֆ օ ր դ ը նմանապէս շեշտում է Բիրմինգամի կոնգրէսի արած որոշման կարևորութիւնը, որովհետև անձամբ կցորդ է այդ եկեղեցիներից շատերի հետ։ Նա կարող է վկայել, որ այդ եկեղեցիները լիովին համոզուած են, թէ հայաստանում պատահած կոտորածի մասին շրջող լուրերն էապէս ճշմարիտ են։ Ապացոյցներն այնքան պարզ են, որքան որ ահռելի է նոյն իսկ դէպքը։ Նա շատերից լսած է, թէ չեն կարող ուշի ուշով կարդալ լրագիրների հաղորդած այդ դէպքի մանրամասնութիւնը — այնքան դրանք սոսկալի են։ Եկեղեցիները պահանջում են, որ հիւպատոսական զեկուցումները հրատարակուին. Նրանք վստահ են, որ այդ զեկուցումները ոչ մի կերպով չեն թուլացնիլ Թիւրքիայի դէմ վարուող դատը։ Նրանք համոզուած են, որ Սուլթանն արդարութիւն չի անիլ, մինչև որ նրան չստիպեն, և լիայոյս են, թէ լորդ Կիմբերլէյի միջամտութեամբ հայաստանին մի աւելի լաւ վարչութիւն կը տրուի։ (Հաւանութիւն)։ Ատենախօսը հաւաստի է, որ Միացեալ-Նահանգներումն էլ նոյն ջերմ զգացմունքն է տիրապետում այս խնդրի նկատմամբ, ինչպէս և Անգլիայում։ (Հաւանութիւն)։

Կանոն Ո ւ ի լ բ ե ր Փ օ ր ս ն ասում է, թէ քրիստոնեայ մարդու և քրիստոնեայ ազգի առաջին պարտաւորութիւնն է օգնել այն ազգերին, որոնք գոչում են, բայց օգնող չունին։ Մեր մեծ ազգն ուրացած կը լինի իւր պարտքը, եթէ անմիջապէս մի ազդու գործ չկատարէ հայ քրիստոնեաներին օգնելու համար։

Ե յ թ օ ն երէցը խօսում է ոչ միայն իբրև մի հոգևորական անձն, այլ և որպէս անգլիացի, թէ անհրաժեշտ է ընդմիշտ վերջ դնել այն դէպքերին, որոնց լոկ նկարագիրն անգամ եռ է բերում մարդուս արիւնը։ (Լսեցէք, լսեցէք) Զատ բան է լսել այդ դէպքերի մասին։ Կային մարդիկ, և բաւական բազմաթիւ, որոնք չէին հաւատում այդ դէպքերի պատմութեան։ Բայց նրանց թերահաւատութիւնն արդէն անցաւ, որովհետև ոչ ոք չէ կարող կարդալ ականատես վկաների այն փաստերը, որոնք հրատարակուած են «The Daily News»-ում և այս օրուայ «Times»-ում, և չզգալ որ այլևս կասկածելու հնար չկայ։ Թերահաւատութեան ժամանակն անցաւ և մնաց միայն անգլիական ազգի պարտքը՝ այնպիսի միջոցներ գործ դնելու, որ յիշեալ կոտորածներն այլ ևս երբէք չկրկնուին։ (Հաւանութիւն)

Սեօր Ջ օ ր ջ Ս ի տ ո ւ է լ՝ Պարլ. անդամն ասում է, թէ Անգլօ-հայկական ընկերութիւնը մինչև այժմ աշխատել է աւելի զսպել, քան թէ գրգռել հասարակաց կարծիքը։ Այժմ արդէն հնար չկայ չհաւատալու կոտորածներին և հրատարակուած զեկուցումների ճշմարտութեան։ Ատենախօսը կարծում է, թէ Անգլիան պիտի ամեն մի հնարաւոր միջոց գործ դնէ անգթութեան և հալածման դէմ, մանաւանդ այն պատճառով, որ պարտաւոր է այդպէս անել դաշնագրերի զօրութեամբ։ Դեռ մի քանի օր առաջ մենք վաւերական ապացոյց չունէինք կոտորածների մասին։ «The Daily News»-ը, «Times»-ն և «The Daily Telegraph»-ը հրատարակեցին ամենասոսկալի պատմութիւններ, որոնց լիակատար հաւատ են ընծայում այդ մեծ թերթերը։ Սակայն որքան էլ ճիշտ և ստոյգ լինին այդ պատմութիւնները, դարձեալ չեն կարող այն աստիճան վաւերական լինել, որքան որ են հիւպատոսական տեղեկագիրները, հետևաբար անհրաժեշտ է, որ դրանք դրուին Պարլամենտի սեղանի վրայ։ Այդ թերթերը կարդացող իւրաքանչիւր մարդ արդէն կազմել է մի որոշ համոզմունք, և եթէ պաշտօնապէս էլ հաստատուի, որ նրանց հաղորդածը ճշմարիտ է, այն ժամանակ Կառավարութիւնը հարկաւ կըփութայ ապահովել հայերի կեանքը, գոյքն ու պատիւը։ (Հաւանութիւն) Պարլ. անդ. սեօր. Ջօզէֆ Պիզը, Պ. ա. միստր Չուէննը, Պ. ա. սեօր Ջ. Կար. միշէլը, Պ. ա. միստր Ջաննինգը, գեր. հայր Ֆ. Լանը (հռոմէական կաթոլիկ) և ուրիշները, նմանապէս դիմեցին Արտաքին գործոց նախարարին, առանձին փափագ յայտնելով որ Մուշի քննութիւնը ճըշմարիտ լինի և բանի բուն էութիւնը յերևան հանէ։

Լորդ Կ ի մ բ ե ր լ է յ ը, որին հաւանութեան նշաններով ողջունեցին, պատասխանեց. Առաջին բանը, որ ուզում եմ ասել այն է, ինչ որ սեօր Ջօզէֆ Պիզն բարի եղաւ ինձնից առաջ ասելու, այսինքն թէ ես ջերմ սրտով համակրում եմ ձեզ։ (Լսեցէք, լսեցէք) Կարիք չունիմ երկարօրէն բացատրելու համակրանքիս պատճառները։ Իրերի վիճակը ձեզ յայտնի է, և դուք անշուշտ կըհաւատաք, որ ես էլ կցորդ եմ հայրենակիցներիս զգացմունքին — (Լսեցէք, լսեցէք) — և եթէ այնպէս սաստիկ չխօսեմ, ինչպէս որ արին մի քանի ջենտլմէններ, պատճառն այն կը լինի, որ իմ դիրքը շատ դժուար է և պատասխանատու և ստիպում է ինձ վերին աստիճանի չափաւոր լինել խօսքերի մէջ։ (Լսեցէք, լսեցէք) Այս ասելուց և յուսամ հաւաստելուց յետոյ, թէ ես մի հաստատուն, ջերմ և զօրեղ համակրանք ունիմ դէպի պատգամաւորութիւնը, կըցանկամ շօշափել ատենախօսների ակնարկած կէտերից մի քանիսը։

ՌԷՖՕՐՄՆԵՐԻ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏՈՒԹԻՒՆԸ

Նախ և առաջ կ'անցնեմ Սասունի գործով զբաղուած քննութեան. Ինձ հարցրին, թէ արդեօք կառավարութիւնը որոշե՞լ է ամենայն հնար գործ դընել, որ այդ քննութիւնը լինի մի արդար, ճշմարիտ և լիակատար քննութիւն։ Առ այդ կ'ասեմ, որ ամեն հնարաւոր միջոց գործ է դրուած և պիտի գործ դըրուի, որ քննութիւնն արդար լինի և խորայոյզ։ (Հաւանութիւն)։ Ցանկութիւն յայտնուեցաւ, որ քննութիւնը հնար եղածին չափ եւրոպական լինի։ Կարծեմ որ այդ բանն արդէն ապահոված է, գոնէ այն չափով, որ մեր յատուկ նուիրակը և միւս երկու շատ նշանաւոր բարեկամ պետութեանց, այն է Ֆրանսիայի և Ռուսաստանի նուիրակները ներկայ են Կոմմիսիայի մէջ և հեռնհաս կը լինին ջոկ ջոկ և անկախ զեկուցումն տալ։ (Լսեցէք, լսեցէք)։ Հետևաբար կարող ենք, կարծեմ, վստահ լինել, թէ քանի որ այդ երեք նուիրակների ներկայութիւնն ապահոված է, քննութիւնը ոչ միայն թիւրքական կը լինի, այլ մասամբ եւրոպական։ Սակայն շատ ուղիղ կերպով նկատուեցաւ, որ այդ քննութիւնը, գործ ունենալով Թիւրքիայի միայն մի մասում պատահած աղէտալի դէպքի հետ, դեռ չի պարզել մեզ զբաղեցնող ամբողջ հարցը։ Միստր Ստեվնսընը շատ չափաւոր, շատ արդար և իմաստալի նկատողութիւններով ներկայ բանակցութիւնն սկսելիս՝ ասաց, թէ մեզ պէտք է աչքի առջև ունենալ ապահովել հայերի կեանքը, ստացուածքը, կրօնն ու պատիւը։ Չեմ կարծում, որ կարելի լինի աւելի պարզ որոշել խնդիրը, քան թէ այդ խօսքերով։ (Լսեցէք, լսեցէք)։ Այդ է այն էական բանը, որ մեզ պէտք է աչքի առջև ունենալ։ Պէտք չէ հարկաւ աչքաթող անել անգթութեանց հեղինակներին, երբ որ նրանք յերևան հանուին. սակայն գլխաւորն այն է, թէ ինչ պէտք է անել, որ անգթութիւնները չկրկնուին, և աւելի քան թէ այդ՝ ինչ պէտք է անել, որ մի մշտական դարման արուի։ (Լսեցէք լսեցէք)։ Այդ է կարևորը, և ես հարկ եմ համարում ասել, թէ սեօր Ֆիլիպ Կէրրին, որի ջանքերն այս բոլոր գործի մէջ ամեն գովասանքից վեր են, հաւաստել է ինձ, թէ իւր ընկերները, այն է՝ Ֆրանսիայի և Ռուսաստանի դեսպանները լիովին համոզուած են ռէֆօրմի անհրաժեշտութեան մասին։ (Լսեցէք, լսեցէք)։ Ըստ իս այդ մի շատ էական բան է, և ես հաւատացած եմ, որ երբ ժամանակը հասնի, նրանք լուրջ և ջերմ կերպով կ'աջակցեն մեզ, ինչպէս որ աջակցեցին Մուշի քննութեան գործում։ (Լսեցէք, լսեցէք)։ Ատենախօսներից շատերը խոստովանում են, որ այս հարցը վերին աստիճանի դժուար պարագաներով շըրջապատուած է։ Դժուարութիւններն անքակ յարուած են նոյն իսկ հարցին։ Նախ և առաջ պիտի յիշէք, որ հայաստան ասելով պէտք չէ հասկանալ մի երկիր, որի բնակիչները բացառապէս հայեր լինէին։ Դա Ասիական Թիւրքիայի մի մասն է, որ սովորաբար և ընդհանրապէս կոչվում է Արմենիա, ուր բազմաթիւ հայեր կան և շատերը խիտ առ խիտ բնակուած. սակայն այնտեղ կայ և շատ բազմաթիւ մահմեդական ժողովուրդ, և մի քանի գաւառներում դա է մեծամասնութիւն կազմողը։ Բացի այդ —կան հայկական համայնքներ, որոնք ցրուած են Թիւրքաց պետութեան ամբողջ ասիական մասում՝ տեղ տեղ ոչ շատ բազմաթիւ, բայց միշտ արժանի համակրութեան, որոնց գործը նմանապէս հարկաւոր է ի նկատ առնել։ (Լսեցէք, լսեցէք)։ Այս խնդրի դժուարութիւնը լաւ յայտնուեցաւ, ինչպէս որ նկատեց և ատենաբաններից մէկը, մի քանի տարի առաջ արուած միաբան ազգարարութեան գերևելովը կամ թէ ապարդիւն մնալովը, —ազգարարութեան, որ արել էին զանազան շահակից պետութիւնները։ Յիշեցէք, որ այս բոլոր խնդրի մէջ մի ծանր դժուարութիւն կայ, նոյն իսկ մի վտանգաւոր քաղաքական հարց, որ պէտք չէ անտես անել։

ՖՐԱՆՍԻԱՅԻ և ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

Կարծեմ միստր Ջաննինգն էր, որ շատ իրաւացի կերպով նկատեց, և ես ուրախութեամբ լսեցի, թէ մենք մտադիր չենք Արևելեան կոչուած խնդիրը յարուցանել. Գլխաւոր վճռելի կէտերից մէկը հենց այն է, թէ ինչպէս ձեռք բերենք բոլորիս փափագած արդիւնքը՝ առանց սուր կերպով յարուցանելու Արևելեան խնդիրը։ Իմ գործը չէ պաշտպանել, թէ ինչ է արուած նախորդ տարիներում, երբ որ ես մասնաւորապէս պատասխա-

րապետ եպիսկոպոս Այվազեանը հեռագրեց, որ հայր Կիւրեղ եպիսկոպոս Սրապեանը վախճանուեց։ Այդ հեռագիրը կայծակի արագութեամբ տարածուեց քաղաքում։ Ամենքը ցաւում էին, որ հայոց եկեղեցին կորցրեց իր հարազատ, անկաշառ պաշտօնեան։ Այդ հեռագիրը ստանալով բարձրապատիւ հայր Գարեգին վարդապետ Սաթունեանը, իսկոյն կարգադրեց, որ հետևեալ օրը հոգեհանգիստ կատարուի։ Մարտի 11-ին Անգուլեաց մայր եկեղեցում ներկայ էր խուռն բազմութիւն, նոյնպէս ներկայ էր թեմական դպրանոցի տեսուչը, ուսուցչական խումբը բոլոր աշակերտներով, օրիորդաց դպրոցի աշակերտուհիները իրենց ուսուցիչներով և վարժուհիներով։ Ս. պատարագից յետոյ՝ հոգևորականութիւնը հոգեհանգիստ կատարեց։ Հոգեհանգստի վերջին պ. Ստեփաննոս Կանայեանցը մի ազգու ճառ խօսեց, որի մէջ նկարագրելով հանգուցեալ Սրբազանի կեանքը, ցաւ յայտնեց, որ հայերս մի մեծ հարուած կրեցինք, որ այսօր կորցնում ենք մի արժանաւոր հովիւ, մի անկաշառ, արդարասէր, ողորմած՝ բուն աւետարանի ոգւով սնուած, մեծացած, բարոյականութեան քարոզիչ։

***

† ԻՇԽԱՆ Զ. Ա. ՋՕՐՋԱՁԷ

Թիֆլիզում մի տխուր լուր է ստացուել որ Պետերբուրգում վախճանուել է Զ. Ա. Ջօրջաձէն — Կովկասի ամենաեռանդուն գիւղատնտեսներից և արդիւնաբերութեան պիոնէրներից մէկը։ Իշխան Ջօրջաձէն առաջ զինուորական էր, աւարտել էր զինուորական ճեմարանը, բայց բնական կոչումը և գործունէութեան անսահման եռանդը նրան ստիպեցին թողնել զինուորական ծառայութիւնը, և հանգուցեալը դեռ երիտասարդ և լի եռանդով գնաց արտասահման, ուր երկար տարիներ ուսումնասիրում էր յատկապէս գինեգործութիւնը ոչ միայն բարձրագոյն դպրոցներում և լաբորատօրներում, այլ շատ անգամ բանելով այգիներում իբրև հասարակ բանուոր։

Հիմնովին ուսումնասիրելով այն գործը, որին նուիրուել էր հանգուցեալը, վերադարձաւ Թիֆլիզ և չնայելով, որ ինքը զուրկ էր նիւթական միջոցներից, շնորհիւ իր եռանդին և գիտութեանը կարողացաւ կարճ ժամանակում արդիւնաբերական ընկերութիւն կազմել «Ջօրջաձէ և Ընկ.» անունով, որի գլխաւոր կառավարիչն էր ինքը։ Կարճ ժամանակում հանգուցեալն այնպիսի ընթացք տուաւ ընկերութեան գործերին, որ նա իր բաժինները հաստատեց Մոսկվայում, Պետերբուրգում, Օդեսայում և ուրիշ մեծ քաղաքներում, և Կովկասեան առևտրական նշանաւոր տների հըռչակ ստացաւ։ Իշխան Ջօրջաձէն իրեն ստեղծած գործը վարում էր ոչ իբրև մեծ տոկոսի սպասող մանրավաճառ, գինեվաճառ, այլ իբրև կատարեալ արդիւնաբերող, իբրև սիրահար գիւղատնտեսութեան և արդիւնաբերութեան այդ բաժի եւրոպական մտքով։ Նրա գործունէութիւնը չէր սահմանափակվում գինիներ գնելու և վաճառելու մէջ, այլ նա Կովկասեան գիւղատնտեսական ընկերութեան մէջ ամենաջերմեռանդ պրօպագանդիստներից էր, որ Կովկասեան բնութեան հարստութիւնները մշակուեն և հարստութեան աղբիւր լինին ժողովրդի համար։ Նրա գլխաւոր ձգտումը և նպատակն էր ոչ թէ հարստանալ, այլ հարստացնել երկիրը և ազգաբնակութիւնը։ Գիւղատնտեսական ընկերութեան մէջ նրա արած զեկուցումները գինեգործութեան և այլ տնտեսական և արդիւնաբերական խնդիրների մասին միշտ հիացնում էին ընկերութեան ժողովներին ներկայ եղողներին իրենց բարեխղճութեամբ, հմտութեամբ և ճշգութեամբ։

Լինելով կատարելապէս կրթուած, ինտելիգէնտ մարդ, անկեղծ նուիրուած երկրի շահերին, իշխան Զ. Ջօրջաձէն, միևնոյն ժամանակ դրամատէր չէր, որպէս զի կարողանար իր ծրագրները իրականացնել, ուստի նա իր արդիւնաբերական ձեռնարկութեանց մէջ ընդհարումներ էր ունենում դրամատէրերի շահերի հետ և շատ անգամ տեսնում էր որ այդ շահերը կրծում են այն գործի արմատները, որին ինքն այնքան անկեղծութեամբ և եռանդով նուիրուած էր։ Մամոնայի ոյժը բարձր էր և կոպիտ, իսկ Ջօրջաձէի ոգու փափկութիւնն ընդունակ չէր այդ կոպիտ ոյժի հետ մրցել։ Երկրի շահերին նուիրուած, արդիւնաբերական աճազին ձեռնարկութեան հիմնադիր և կազմակերպող, եռանդուն և ազնիւ գործիչը մեռաւ հոգեկան հիւանդանոցում, իսկ հիմնած գործը չէ կրում այլ ևս նորա կնքած դրոշմը։

Իշխան Ջօրջաձէի մահը ծանր կորուստ է բոլոր Կովկասցիներիս համար, որովհետև նա մեր այն ազնիւ հայրենակիցներից էր, որոնք իրենց բոլոր կեանքը նուիրում են իրենց երկրի շահերին։

Հանգիստ ոսկերացդ, ազնիւ հայրենակից։

***

Կանանց բժշկական կուրսերի մասին «Ըժեւնեդ. պրակտ. մեդից.» հետևեալ տեղեկութիւններն է տալիս. «Այդ կուրսերը կարող են մտնել միայն այն կանայք, որոնք կը ներկայացնեն հասունութեան վկայական պետական միջնակարգ դպրոցներից։ Այժմ արդէն շատ ցանկացողներ կան այդ կուրսերը մտնելու, այդ պատճառով մտադրութիւն կայ թոյլ տալ որ կանայք կարողանան մտնել այն բոլոր համալսարանները, ուր բժշկական բաժին կայ»։ Նոյն շաբաթաթերթը հաղորդում է թէ կանանց կուրսերի բացումը տեղի կ'ունենայ առաջիկայ ուսումնական տարուայ սկզբին։

***

ԱԽԱԼՑԽԱՅԻՑ մեզ գրում են.—«Քաղաքիս աւագը, հաստատուած է իր պաշտօնում։ Մեշչանների առապութիւնը վերացուած է և միացած քաղաքային աւագութեանը։ Քաղ.-աւագի հաստատուելուց յետոյ, տեղիս քաղաքային վարչութեան դահլիճում ժողով կայացաւ, ուր և որոշուեց քաղ. վարչութեան միւս ծառայողների վարձատրութիւնը։ Այնուհետև մարտի 11-ին և սրա շարունակութիւնը կազմող ժողովներում կայացաւ այլ և այլ պաշտօնատար անձանց ընտրութիւնը, նիւթ դարձաւ քաղաքի ել ու մտից հաշուի քննութիւնը, որ և աննշան փոփոխութեամբ հաստատուեց։ 'Ի միջի այլոց այդ ժողովների խորհրդածութեան առարկայ էր նաև հացի և մսի սակագնի որոշումը։ Մինչդեռ առաջ հացի և մսի սակագնի որոշումը քաղ. վարչութեան իրաւունքն էր համարվում, ներկայ կանոնադրութեամբ այդ վերապահուած է քաղ. լիազօրաց ժողովին։ Լիազօրաց ժողովն սկզբում որոշեց մի մասնաժողով ընտրել հացի և մսի սակագնի համար, բայց որովհետև գործին ձեռնաս լիազօրները մասնաժողովի անդամ լինելուց հրաժարուեցան, ուստի և որոշուեց այդ կատարել ժողովով։

***

ԹԵՀՐԱՆԻՑ հաղորդում են մեզ հետևեալ լուրերը.—Պարոն Վահան Մեսրովբեանի գործի քննութիւնը կատարուեցաւ, ձերբակալուած սրիկաները խոստովանուեցան, որ իրենք կատարել են այդ վայրենութիւնը «Ճաւղի» արտօնատէր Անդրէաս Բէգնազարեանի թելադրութեամբ, այժմ գործը—յանձնուած է Ռուսաց դեսպանատան։

—Այս օր ժամանեց այստեղ առաջ. տեղապահ Գեր. Սահակ Տ. Վ. Այվազեանը, ընդ միշտ այստեղ մնալու է իբր յաջորդ։ Թէհրանի հայ գաղթականութիւնը մեծ յոյսերով տոգորուած սպասում էր այդ օրուան։ Հաւանական է, որ պսակուի այս խեղճ ժողովրդի յոյսը, որովհետև Գեր. Հայրը ունի մի քանի գեղեցիկ յատկութիւններ և բարեմասնութիւններ, որոնց շնորհիւ գուցէ յաջողի պարզել մեր. ազգ. վարժարանի գործերը։

Բաւական ստուար բազմութիւն հայերից ընդառաջեր էին հայր սուրբին քաղաքից դուրս։

—Ղազվինայ Թաղի օրիորդաց վարժարանն արդէն փակուեր է, իսկ տղայոցը փակուելու վրայ է։ Ներքին կառավարութիւնը յանձնուեր է Փափազեան անունով կիսախելագար մի անհատի, որ գլխաւորապէս եղել է քայքայուելու պատճառը։

—Այս օրերս Միրզա-Մեսրովբ-խան Մեսրովբեանն (Րաֆֆիի ընկերութեան նախկին քարտուղարն, իսկ այժմ տնօրէնն) արժանացել է վեհ. Շահի մասնաւոր շնորհացն, որ բարեհաճել է շնորհել նրան գեներալութեան աստիճան։ Երիտասարդ գեներալը հմուտ է հայերէն լեզուի մէջ, իսկ կատարելապէս ուսումնասիրել է ֆրանսերէն և պարսկերէն լեզուները։ Նա Ուսումնասիրաց ընկերութեան նախկին սաներից մինն է։

***

ԵՐԿՈՒ ԹԻՒՐԻՄԱՑՈՒԹԻՒՆ

Տեղական հայ լրագրների մէջ իբարանցումն է ընկել մի ինչ որ հեռագրի մասին, որ շրջաբերաբար ուղարկուած է եղել Նոր-Նախիջևանից «Արձագանքին», «Մշակին» և «Նոր-Դարին» պ. Ալաճալեանի ստորագրութեամբ. մինչև անգամ այդ հեռագիրը տպագրուած է «Նոր-Դար» լրագրի № 58-ի մէջ և այդ լրագրի մէջ ասուած է թէ «հեռագրի պատճէնն ուղարկուած է միւս տեղական լրագրներին», իսկ պ. Յ. Սպէնդիարեանը «Մշակի» № 37-ի մէջ տպագրած նամակում ասում է թէ այդ հեռագրի պատճէնն ուղղուած է եղել և՛ «Արձագանքի» խմբագրութեան։ Այդ հանգամանքը զարմանք պատճառեց խմբագրութեանս, որովհետև «Արձագանքի» խմբագրութեան մէջ այդպիսի մի հեռագիր չէ ստացուած. ուստի խմբագրութիւնս պաշտօնապէս ստուգութիւն պահանջեց Թիֆլիզի փոստ-հեռագրական կայարանից, թէ արդեօք ճշմարիտ է որ մեր անունով որևէ հեռագիր եղել է, և ստացաւ հետևեալ տեղեկութիւնները.—Մարտի 26-ին Նոր-Նախիջևանից ստացուել են երեք հեռագիր № 438 բաղկացած 32 բառից. այդ հեռագրների վրայ եղել են հետևեալ հասցէները.

1) Редакція „Ардзагангъ" Спендіарову.

2) Редакція „Мшакъ" Спендіарову.

3) Редакція „Норъ-Даръ" Спендіарову.

Այդ երեք հեռագրները միասին տարուել են «Նոր-Դար» լրագրի խմբագրութիւն և երեքի անդորրագրերի վրայ ստորագրուած է Սպանդարեան, այսինքն՝ երեք հեռագրերն էլ ստացուել են «Նոր-Դար» լրագրի խմբագրութեան մէջ։

Հեռագրատունն իմանալով որ հեռագրները սխալ են հասած, ուղարկել և յետ է պահանջել «Նոր-Դար» լրագրի խմբագրութիւնից և մերժումն է ստացել։

Մենք ի հարկէ չգիտենք և չենք էլ կարող հասկանալ, թէ ինչ էտիկայի հիման վրայ «Նոր-Դար» լրագրի խմբագրութիւնն ստանում է այն հեռագրները, որոնք ուղղուած են «Մշակի» և «Արձագանքի» խմբագրութիւններին, նոյնպէս չգիտենք, թէ ինչու պ. Ալաճալեանը իւր հեռագրներից մէկը, որի բովանդակութիւնը վերաբերում է մի Սպէնդիարեանի ուղղում է «Արձագանքին», մինչդեռ «Արձագանքի» խմբագրութիւնը ոչ մի յարաբերութիւն չունի Սպէնդիարեանի հետ։ Սակայն խնդրի հանգամանքից երևում է որ պ. Ալաճալեանը՝ իւր հեռագիրն ուղղելով պ. Սպէնդիարեանին և միևնոյն ժամանակ հայ խմբագրութիւններին, ցանկացել է այդ հեռագրին բաց նամակի բնաւորութիւն տալ, պ. Սպէնդիարեանը մի նամակ է ուղարկել Նորին Վեհափառութեան և այդ նամակի հասցէն գրել է Նախիջևան տիկին Շահպազեանի անունով։ Վերջինս ստանալով նամակը՝ որի վրայ գրուած է եղել «Խոնարհաբար խընդրեմ հասցնել Նորին Վեհափառութեան», անմիջապէս շտապել է հասցնել, և միայն նամակը բացուելուց յետոյ է իմացուել, թէ «քաջարի քաղաքացի» Սպէնդիարեանը ինչպէս է վարվում մարդկանց և կանանց հետ։

Յ. Սպէնդիարեանի վարմունքն ի հարկէ անհասկանելի է, անհասկանելի է նոյնպէս պ. Սպանդարեանի վարմունքը, թէ նա ինչ իրաւունքով է պահում իւր մօտ ուրիշներին պատկանող հեռագրները։ Երևի երկուսն էլ կը հասկանան, որ հասարակութեան բացատրութիւն տալն անհրաժեշտ է։

***

ՊԵԱՏԻԳՕՐՍԿԻՑ մեզ գրում են.—Մարտի 26-ին տեղիս հայ հասարակութիւնը, 'ի նշան իր խորին երախտագիտութեան դէպի նորերս վախճանեալ Պարսկաստանի Ս. Ստեփաննոս Նախավկայի վանքի վանահայր Ստեփաննոս վարդապետ Տէր-Գրիգորեանցը, խմբուել էր եկեղեցում հանգուցեալի հոգեհանգստին ներկայ գտնուելու. հանգուցեալ Ստեփաննոս վարդապետը ութսունական թուականների սկզբներում Պեատիգօրսկում քահանայ է եղել. նա մի օրինակելի հովիւ էր, առաքինի քրիստոնեայ ու իր սուրբ պարտաւորութիւններին անձնանուէր մարդ. տնից տուն շրջելով, նա մի քանի տարի շարունակ ձրիաբար պարապել է երեխաների հետ հայոց լեզուով ու այդպիսով տարածել է մայրենի լեզուն օտարախօս հայերի մէջ, աջակցել է ուսումնարանի հիմնարկութեան, եկեղեցու շինութեան աւարտման ու վերջը այստեղից գնացել է բոլորովին աղքատ ու վարդապետ ձեռնադրուել. նա հրաժարուել է հասարակութիւնից ռոճիկ ստանալ ու միշտ բաւականացել է իր համեստ արդիւնքով։

***

Երկրիս պ. կառավարչապետը թոյլատրել է Մոսկվայի համալսարանում պարապ դարձած թոշակները տալ 'ի միջի այլոց այդ համալսարանի հետևեալ ուսանողներին՝ Նիկողայոս Տէր-Թոմասեանցին, Համազասպ Օհանջանեանին և Հմայեակ Տէր-Գաբրիէլեանցին։

***

Մեզ խնդրում են տպագրել հետևեալը.

«Անցեալ տարուանից արդէն աշակերտական գրադարանի հիմքը գցելով վիրախօս Սաչխերէթումը, և ստանալով մօտ 200 օրինակ զանազան մանկական գրեանք, դորա համար նախ՝ դպրոցիս վարչութիւնը մեծապէս շնորհակալութիւն է յայտնում նուիրողներին, և կըրկին խոնարհաբար խնդրում է պ. պ. հեղինակներին, թարգմանիչներին և առհասարակ բարեգործ անձերին օգնութիւն հասցնեն գրադարանի հիմնարկութեանը՝ գրեանք նուիրելով։ Ցանկացող նուիրատուններն իրենց նուէրները կարող են ուղարկել հետևեալ հասցէով (Ст. Квирилы (З. Ж. Д.) Мѣс. Сачхери, учителю Маркару Саатянцу. Ուսուցիչ՝ Մ. Սահաթեան։

***

Հաշտարխանի բժշկական վարչութեան տեսուչ բժշկապետ Մ. Արուտամեանցը, ինչպէս հաղորդում է «Աստրխանսկի Լիստոկ» լրագիրը, այս օրերս թեթև կաթուածի է ենթարկուել։

***

նատու չէի. սակայն ես կամենում եմ պարզ ասել ձեզ, թէ մեր նպատակին հասնելու համար—կթաքցնենք այս բանը—մենք կարօտ ենք ոչ միայն մեր երկրի ուրոյն գործողութեան, այլ և մի ուրիշ բանի։ Որքան էլ մենք զօրեղ լինենք, որքան էլ ընդարձակ լինի մեր ազդեցութիւնը,—ուրիշ պետութիւններն էլ մեծ շահ ունին այս խնդրի մէջ, և ինչ քայլ էլ պէտք լինի անել՝ նրանց ձայնը, կարծիքն ու ընթացքը վերին աստիճանի կարևոր են. և ըստ իս՝ կարելի է շնորհաւորել տաճկահայ քրիստոնէից բարօրութեան նախանձախնդիր անձերին, որ մինչև այժմ մենք ապահովել ենք Ֆրանսիայի և Ռուսաստանի մտերմական և սրտագին գործակցութիւնը։ (Ծափահարութիւն)։ Աւելորդ է ասել, որ մեզանից զատ այդ երկու պետութիւններն են, որ անմիջապէս շահակից են ներկայ խնդրին։ Անցեալ ժամանակներում Ֆրանսիան օգտակար էր համարում գործակցել մեզ, և այդ գործակցութիւնը յաջողակ էր։ Ես մտաբերում եմ, թէ ինչ պատահեցաւ, երբ որ ես պատիւ ունէի նախարարի օգնականի պաշտօն վարելու և մեր նուիրակն էր մի բարեկամ, որ այնուհետև մեծ հռչակ վաստակեց,—ուզում եմ ասել լորդ Դեֆֆերինը,—Սիրիայի գլխաւոր գործակալը։ Այդ միջոցին Ֆրանսիան աջակից էր մեզ մեծ և փրկաբար ռէֆօրմներ իրագործելու խնդրում։ Կարիք չունիմ ակնարկելու միւս գործերի վրայ, որ մենք Ֆրանսիայի հետ միաբան գլուխ բերինք Արևելքի ուրիշ հարցերում։ Գուցէ մենք անցեալներում նոյնչափ յաջողութիւն չենք ունեցել որ միշտ Ռուսաստանի հետ միասին և ներդաշնակ գործէինք։ Ուստի վերին աստիճանի նշանաւոր է այն հանգամանքը, որ այժմ Ռուսիան լիովին յօժար է և պատրաստ մեզ հետ միաբան գործելու։ (Լսեցէք, լսեցէք)։ Ես հաւատացի եմ, որ ռուսաց կառավարութիւնն էլ մեզ պէս համոզուած է, թէ վտանգաւոր է անփոփոխ թողնել իրերի այժմեայ վիճակը և փափագում է մի ազդու դարման գտնել աղէտալի չարեաց դէմ։ Քանի որ տեւում է ներդաշնակութիւնը՝ մեր ոյժը եռապատկուած է։ (Լսեցէք, լսեցէք)։ Անհրաժեշտ է ի նկատ առնել, որ մենք չպէտի անմիջապէս այն անենք, ինչ որ մեզ լաւ կը թուի, այլ և պէտք է աշխատենք, որ մեր բռնելու ընթացքը չվնասէ այդ անգին գործակցութեան։ Ես ամենևին չեմ կարծում, թէ պատահած լինի որևէ բան, որ առիթ տար ինձ մի այդպիսի վնասից երկնչելու։ Ընդ հակառակն՝ իմ ստացած բոլոր տեղեկութիւնները վերին աստիճանի քաջալերիչ բնաւորութիւն ունին։ Չեմ էլ ուզում ենթադրել, թէ Բեռլինի դաշնագիրը ստորագրող միւս պետութիւնների համակրանքը մեր կողմը չլինի։ Ես չեմ երկբայում, որ Իտալիայի կառավարութիւնը մեզ համակիր է. իսկ գալով Գերմանիային, ժամանակը որ հասնի՝ նա չի յապաղիլ այն ասել, ինչ որ ցանկալի և անհրաժեշտ կը դատուի։ Սակայն ամենից առաջ մեզ պէտք է կարգադրել մեր անելիքը Ֆրանսիայի և Ռուսաստանի հետ, որոնք զանազան պատճառներով հիւպատոսներ ունին Էրզրումում և կարող են ազդու կերպով մասնակցել գործին։ Ինձ հարցրին, թէ ինչու մենք չենք ներկայացնում հիւպատոսական զեկուցումները։ Առանց քննելու այն խնդիրը, թէ արդեօք անցեալում կարելի՞ էր թէ չէր կարելի հրապարակ հանել այդ զեկուցումները, պարտք եմ համարում ասել, թէ նայելով ներկայ հանգամանքներին, անհնարին կը լինի հրատարակել նրանց այս րոպէիս։ Այժմ մենք ձեռնամուխ ենք եղել ոչ միայն քննութեան, այլ և դիւանագիտական բանակցութեան, և մեր էական շահերին հակառակ կը լինէր, եթէ յատկապէս այս վայրկենին հրատարակէինք տեղեկագրերը,—հակառակ՝ մէկ այն պատճառով, որ քննութիւնը դեռ շարունակվում է, և երկրորդ՝ որ նրանց հրատարակումն աւելի կ'արգելէր մեզ ազատ գործել քան թէ ոյժ կը տար մեր բազկին։ Ատենաբաններից մէկն ասաց, թէ այդ տեղեկագրի լոյս ընծայելը շատ մեծ ազդեցութիւն կ'ունէր հասարակային կարծեաց վրայ։ Կարելի է. սակայն խնդրում եմ ձեզ՝ լաւ կշռեցէք,—արդեօք անհրաժեշտ է, քանի որ կառավարութիւնն արդէն զբաղուած է այդ խնդրով, այժմեանից էլ աւելի յուզել հասարակային կարծիքը։ Թէ ձեր պանդգամաւորութիւնը, թէ ուրիշները և թէ երկրիս ամեն կողմերից ինձ հասնող անթիւ յիշատակագրերը (memo rials) միևնոյն հայեացքները յայտնելով և կառավարութիւնից գործ պահանջելով, այնպիսի առատ փաստեր են տալիս մեզ մօտ տիրող կարծիքների միաբանութեան մասին, որ ըստ իս հիւպատոսական զեկուցագրերի հրատարակումն ոյժ չէր տալ կառավարութեան, մինչ դուք անշուշտ կը ցանկանայիք զօրացնել նրան և գուցէ ճանապարհ բանալ Պարլամէնտական գործողութեան համար։ Թաքթաքուն քաղաքականութեան չեմ հետևում ես, երբ որ խորին համոզմամբ ասում եմ, թէ մենք չենք նպաստիլ մեր պաշտպանեալի շահերին, եթէ այժմ հրատարակենք զեկուցագրերը։

ԳՈՐԾԱԴՐԵԼԻ ԴԱՐՄԱՆՆԵՐԸ

Գանք այժմ դարմաններին։ Ես շնորհակալ եմ ատենաբանների այդ նիւթի վերաբերմամբ շատ չափաւոր լեզու բանեցնելուն համար։ Նրանք կարծեմ չեն ուզում թելադրել կառավարութեան, թէ յատկապէս ինչ դարմաններ անհրաժեշտ է գործ դնել։ Ատենաբանները մէկը միւսի ետևից շեշտեցին (և կարծեմ իրաւամբ), թէ ընդհանուրի ցանկութիւնն է՝ ոչ թէ միջոցներ թելադրել, այլ միայն մեր նպատակն իրագործուած տեսնել։ Կառավարութիւնն էլ դրան է ձգտում, և կարող էք ապահով լինել, որ նա կ'աշխատէ պէտք եղած միջոցները գտնել և արժանապէս գործ դնել։ Վըստահ եղէք, որ մենք ուշի ուշով և ամենայն փութով կը կշռենք, թէ յատկապէս ինչ միջոցներ հարկ կը լինի առաջարկել, և յուսով եմ, որ երբ գործելու ժամանակը հասնի, մենք ձեռնունայն և անպատրաստ չենք գտնուիլ։ (Ծափահարութիւն)։ Դուք հարկաւ կը ցանկաք, ինչպէս և ես, որ այդ ժամանակը շուտ հասնի։ Սակայն թոյլ տուէք նկատել, որ մի այսպիսի կնճռոտ խնդրի հետ գործ ունենալիս,—որ ի դերև է հանել իրար յաջորդող կառավարութեանց ջանքերը և չէ կարող բնաւ մի կատարեալ ու լիուլի լուծումն գտնել, որովհետև դա անհնարին բան է,—շտապելն օգտակար չէ։ Դուք գիտէք, որ խնդիրն արդէն մի այնպիսի դրութեան մէջ է, որ կառավարութիւնը անհրաժեշտ ստիպուած է գործել և հետևել նրան, և հարցն այժմ ոչ թէ այն է, թէ արդեօք այս ամիս պէտք կը լինի գործել թէ հետևեալ ամսին, այլ թէ այն, որ կառավարութիւնը ջան դնէ իրագործել մեր նպատակը։ Արդ ես գիտեմ, որ ոմանք ձեր ընկերութեան և նոյն իսկ մեր կառավարութեան ընթացքը Սուլթանին և նրա կառավարութեան հակառակ են համարում։ Ես բացէ 'ի բաց մերժում եմ այդ կարծիքը։ (Լսեցէք, լսեցէք)։ Մենք լիովին համոզուած ենք, ինչպէս և դուք, որ ուղղակի Սուլթանի և նրա կառավարութեան շահերը պահանջում են, և նոյն իսկ նրա կայսրութեան հաստատուն մնալուն ձեռնտու է, որ պէտք եղած դարմանները ճշտիւ և լիովին գործ դրուին. վասն զի ինչ է իսկապէս իրերի արդի վիճակը։ Սուլթանի հպատակների մեծ մասը—չգիտեմ ինչ բառ գործածեմ, որ մեղմ լինի—այնքան դժգոհ են կառավարութիւնից, որ նրանցից շատերն անկասկած յեղափոխական մտքեր են տածում։ Եւ դա վատ վարչութեան անհրաժեշտ ու բնական հետևանքն է։ Միւս կողմից ապացուցի անկարօտ ճշմարտութիւն է, որ եթէ իրերի վիճակն այդպէս է, այն ժամանակ ամենահասարակ իմաստութիւնը կը պահանջէր՝ բառնալ մէջտեղից դժգոհութեան պատճառը, որովհետև եթէ դա վերցուի, յեղափոխական կուսակցութիւնն էլ բնականաբար անզօր կը լինի որ և է չարիք հասցնել։ Իմ համոզմունքն այս է, հարկաւ և ձերը, որ եթէ հայ ժողովուրդն ազնիւ և արդար կերպով կառավարուի, Սուլթանը ոչ թէ թշնամիներ կը գտնէ նրա մէջ, այլ օգնականներ. և ամեն մարդ, որ չէր կամենալ մի սուր ընթացք տալ արևելեան խնդրին, պարտաւոր է—նոյն իսկ սառն քաղաքականութեան տեսակէտից, եթէ չասենք մարդասիրութեան—խոստովանել, որ Սուլթանին էլ, նրա կայսրութեան էլ, Եւրոպայի խաղաղութեան էլ օգտակար է գործ դնել այնպիսի միջոցներ, որոնք վերջ դնէին վատթար վարչութեան և արմատախիլ անէին դրա չարիքը, գոհացնէին ժողովրդին, որ այժմ այնքան պատճառներ ունի իրաւամբ դժգոհ լինելու։ (Լսեցէք)։ Պարզ է որ արևելեան կոչուած խնդրի բոլոր առանցքը Սուլթանին հպատակ ազգաբնակութեան մէկ մասի դժգոհութեան մէջ է, և հենց այն օրից, երբ դժգոհութեան պատճառը կը վերցուի, արևելեան խնդիրը կըդադարի վտանգաւոր լինել։ Ես այնքան դիւրահաւատ չեմ, որ ենթադրեմ, թէ այդ վտանգը միանգամայն կ'անհետանայ. Թիւրքաց պետութեան մէջ այնքան տարբեր ցեղեր, այնքան իրար թշնամի կրօններ և ուրիշ պատճառներ կան, որ այդ հարցի վերջնական լուծումը մի ուտօպիա (ցնորք) կարող է երևալ։ Բայց և այնպէս հաւատացի եմ, որ շատ բան կարելի է անել, և հիմք ունիմ կարծելու, թէ յատկապէս այժմ կարելի է անել, որովհետև եւրոպական պետութիւններից և ոչ մէկը մտադիր չէ սուր ընթացք տալ արևելեան հարցին. և այդ արդէն ապացոյց է, որ մեր փափագած համերաշխ գործակցութիւնը՝ անմիջապէս դարման անելու մտքով՝ այժմ մի անկեղծ ու ճըշմարիտ գործակցութիւն կը լինի—առանց շփոթելու այն ամեն քաղաքական նպատակների և ձգտումների հետ, որոնցով թերևս առաջնորդվում են զանազան պետութիւնները, բայց որոնք չպէտի ազդեն նրանց բռնելու ընթացքի վրայ ներկայ դիպուածում։ Այս է, ըստ իս, բոլոր խնդրի ամենից շատ սրտապնդող հանգամանքը, և գուցէ դրանով արդարանայ, եթէ կամենաք, մեր նախորդ կառավարութեանց անգործութիւնը. վասն զի ինձ յայտնի չէ, որ անցեալում պատահած լինի գէթ մի որ և է յարմար առիթ, երբ իմ տեղս կանգնած մի նախարար հնար ունենար նոյն վստահութեամբ ասել, թէ այս մեծ խնդրին շահակցորդ Եւրոպայի միւս պետութիւններն էլ համամիտ են իմ այս րոպէին արտայայտած հայեացքներին։ Չգիտեմ, ուրիշ ինչ բան աւելացնեմ, բայց եթէ ասել, թէ ոչ ոք մեր կառավարութիւնից աւելի լուրջ չէ վերաբերվում խնդրին և աւելի բուռն չէ փափագում՝ ամենայն դէպս մի դարման գործ դնելու, եթէ դա մինչև անգամ լիակատար էլ չլինի, ինչպէս որ մենք կը ցանկայինք։ Կարող եմ միայն վստահացնել ձեզ, որ մենք այս ուղղութեամբ ջանադիր կը լինինք ձգտել, և քանի որ ձեր հաւատարմութեան անարժան լինելու առիթ չենք տուած, յուսով եմ որ կը հաւատաք, թէ մենք կ'անենք, ինչ որ միայն հնարաւոր է իրագործելու ձեր սրտագին իղձերը, որոնք չէականին մեզ համար էլ նոյն քան թանգ են, որքան և այսօր ինձ դիմող ջէնտլմէնների համար։ (Ծափահարութիւն)

Միստր Ստեվենսընը շնորհակալութիւն յայտնեց լորդ Կիմբերլէյին այդ պատասխանի համար, և պատգամաւորութիւնը մեկնեցաւ։ Փ. Վ.

ՍԻՄՖԵՐՈՊՈԼԻՑ մեզ գրում են «Մարտի 19-ին տեղւոյս հայ ուսումնարանի դահլիճում կայացաւ գրական-երաժշտական երեկոյթ կենդանի պատկերներով՝ յօգուտ նոյն ուսումնարանի կից բացուած կար ու ձևի արհեստանոցին՝ նախաձեռնութեամբ մեծ. օր. օր. Միսերեանի, Ղարամուրզայեանի և Դոմպէլեանի։ Երեկոյթին մասնակցում էին ինչպէս սիրողների խումբը, նոյնպէս և տեղւոյս հայ ուսուցիչները։ Դահլիճը համարեա լիքն էր հանդիսականներով, որոնց ուշադրութիւնը առաւելապէս գրաւում էր պ. Ա. Ալեանակեանի աշխատութեամբ կազմած քառաձայն երգեցիկ խումբը, որ դաշնամուրի ձայնակցութեամբ գեղեցիկ երգեց «Զարթիր, սիրտ իմ», «Հանգիստ իմ անոյշ», «Արևն ելաւ» և Պատկանեանի յայտնի «Լռեց» ազգային երգերը։ Լսում ենք, որ ծախսը հանած զուտ արդիւնք մնացել է 120 ռ.»։

***

Թիֆլիզի Փոխադարձ Վարկի Ընկերութեան ընդհանուր ժողովում որոշուած էր 300 ռուբլի բաժանել Զատկին Թիֆլիզի չքաւորներին 'ի յիշատակ նոյն բանկի խորհրդի անդամ հանգուցեալ Պօղոս Իզմայլեանի։ Ընկերութեան վարչութիւնը մարտի 29-ին այդ գումարն ուղարկել է Բարեգործական Ընկերութեան ատենապետուհի տիկ. Ե. Բ. Ձերմետիեվային՝ խնդրելով գործ դնել փողը յիշեալ նպատակով։

***

Բժշկապետ Աւետիք Բաբայեանից ստացանք առանձին տետրակով հրատարակուած մի հետազօտութիւն, որ կրում է «Случай наслѣдственной спазмадической спинной сухотки въ связи съ истерическими формами той же болѣзни» վերնագիրը։ Գրքոյկն արտատպուած է Կայսերական Կովկասեան Բժշկական Ընկերութեան արձանագրութիւններից։

***

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 24 մարտի.

(Թղթակցութիւն «Արձագանքի»)

Ծանր տպաւորութեան տակ գրում տողերս և խնդրում եմ Խմբագրութեանդ մի տեղ շնորհել նորան։

Այսօր տեղւոյս հայ ուսանողները հողին յանձնեցին՝ նոցա ամենքից յարգուած և սիրուած մի ընկերոջ՝ Յարութիւն Օհանջանեան Հախումեանցի մարմինը, որ ամսոյս 21-ին երեկոյեան վերջ տուաւ իւր կեանքին՝ ատրճանակն ուղղելով ձախ կողքին (սրտին)։ Հանգուցեալը վերջացնելով Բագուայ րէալական դպրոցը, այս չորրորդ տարին է Պետերբուրգումն էր և ուսանում էր տեխնոլօգիական ճեմարանում. սակայն անցեալ տարի ստիպուած էր թողնել ճեմարանը հիւանդութեան պատճառաւ։ Այդ ժամանակամիջոցում նա գրաւել էր բոլոր թէ հայ և թէ այլազգի ուսանողների համակրանքը և սէրը իւր բարի, ազնիւ, լուրջ և տոկուն բնաւորութեամբ. նա ուսանողների մէջ առաջնակարգ տեղ էր բռնում։ Նորա այդ դրական մահը շանթահար է արել բոլոր ընկերներին, որոնք երբէք չեն կարող մոռանալ իրանց մտերմին։

Այսօր գրեթէ բոլոր հայ ուսանողները հաւաքուել էին Ալէքսանդրեան հիւանդանոցը (ուր տեղափոխել էին հանգուցեալի դիակը)՝ յուղարկաւորելու և վերջին հրաժեշտը տալու իրանց թանկագին ընկերոջը։ Հիւանդանոցից մինչև հայոց եկեղեցի, և եկեղեցուց մինչև հանգստարան ահագին ճանապարհների մեծ մասը դագաղը և պսակները (1. ազգականներից, 2. թանկագին Յար. Հախումեանցի—ուսանող տեխնոլօգներից և 3 ազնիւ Յարութիւնի ընկերներից) տանում էին ընկերները ձեռքի վերայ, որ Պետերբուրգում շատ սակաւ դէպքերում կարելի է տեսնել։

Հանգուցեալի անձնասպանութեան պատճառը բոլոր ընկերները վերագրում են նորա հիւանդութեանը։ Վերջին ժամանակներս նա լուրջ ուսումնասիրում էր հոգեբանութիւն, սաստիկ մելամաղձոտ էր և կասկածաւոր դէպի իւր հիւանդութիւնը։

Հանգուցեալի մօտ ընկերները մտադիր են նորա յիշատակը յարգել մի բարի հիմնարկութեամբ։

Յ. Ճ[illegible]։

***

ԲՈՒԼՂԱՐԻԱՅԻ ԷԳԶԱՐՔՈՍԻ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆԸ Կ. ՊՈԼՍՈՅ ՀԱՅՈՑ Ս. ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ

Պուլկարաց էկզարք Գեր. Տ. Եօսիֆ շաբաթ օրը ժամ 9-ին Պատրիարքարան եկաւ շնորհաւորական այցելութիւն տալու Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր։ Գեր. Եօսիֆի կընկերանային Իւսկիւպի նախորդ մետրապոլիտ Տ. Մաքսիմ, էկզարքարանի փոխանորդ Տ. Թէօֆիլ և գործակատար Եօրկաքի էֆէնտի։

Պատրիարքական Փոխանորդ Գերապ. Գաբրիէլ վարդապետ՝ շրջապատեալ վարդապետներէ ու քահանաներէ, Պատրիարքարանի դուռնէն ընդունեց Գեր. Էկզարքն և վերի սրահը առաջնորդեց. հոն Ամեն. Ս. Պատրիարք հայրն՝ իր շուրջն ունենալով Գեր. Տիմոթէոս ու Աբրահամ եպիսկոպոսները, Քաղաքական ժողովոյ երկրորդ ատենապետ Յովակիմեան Միհրան ու երկրորդ ատենադպիր Թընկըրեան Աւետիս էֆէնտիներն, ինչպէս նաև Պատրիարքարանի գլխաւոր պաշտօնեայներն, ընդունեց Գեր. Էկզարքը։ Ս. Պատրիարքն ու Ն. Գերապատւութիւն գիրար ողջագուրելէ յետոյ մտան ընդունելութեան սրահն։ Հոն, Գեր. Էկզարքը ոտքի վրայ՝ ֆրանսերէն բանախօսութիւն մը արտասանելով, շնորհաւորեց Ն. Ամենապատւութիւնն ինչպէս նաև ազգն, որ արժանաւոր ընտրութիւն մը կատարած էր յանձին Տ. Մատթէոս Սրբազանի, և մաղթեց որ Տէրն մեր Յիսուս զօրավիգ պիտի ըլլայ Ն. Սրբազնութեան իր հոգևոր ծանր պաշտօնին մէջ։ Գեր. Էկզարքը խօսեցաւ հայ ու պուլկար Եկեղեցեաց միջև եղած եղբայրական ու քրիստոնէավայել յարաբերութեանց վրայ և խօսքն աւարտեց բարեմաղթութիւններ ընելով Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր, որ պատասխանելով շնորհակալութիւն յայտնեց Ն. Գերապատւութեան կողմէ արտայայտուած այս համակրութեան համար։ Ամեն. Ս. Պատրիարք հայրն ու Գեր. Էկզարքը փոխադարձաբար միմեանց ներկայացուցին ներկայներն և քառորդ ժամու չափ սիրալիր տեսակցութենէ մը յետոյ, Ս. Պատրիարք հայրն խնդրեց Գեր. Էկզարքէն որ Մայր եկեղեցի իջնէ և ժողովուրդն օրհնէ։ Ն. Գերապատուութիւն հրաժեշտ առնելով և շնորհակալութիւն յայտնելով իրեն եղած ընդունելութեան համար, առաջնորդութեամբ Գեր. Տիմոթէոս ու Աբրահամ եպիսկոպոսներու, Գեր. Փոխանորդին և վարդապետաց ու քահանայից, իջաւ ի Մայր եկեղեցի, որուն խորանին ու բոլոր ջահերուն լոյսերը վառուած էին և դուռնէն մինչև սեղան, գետինը ծածկուած էր արևելեան գեղեցիկ գորգերով. եկեղեցին լեցուած էր ժողովրդեան խուռն բազմութեամբ։ Տաճարին դուռը կըսպասէին զգեստաւորեալ քահանայներ, երկու սարկաւագներ և բազմաթիւ դպիրներ որք «Հրաշափառ» շարականն երգելով Գեր. Եօսիֆն ու իրեն ընկերակցող եկեղեցականները ներս առաջնորդեցին հանդիսաւոր կերպով։

Գեր. Տ. Եօսիֆ սեղանին վրայ ելնելով խորանին առջև աղօթեց և յետոյ բազմեցաւ մասնաւորաբար դրուած աթոռի մը վրայ։ Շարականներու աւարտումէն յետոյ, Ն. Գերապատուութիւն ոտքի ելնելով թուրքերէն բանախօսութիւն մը արտասանեց, որով նախ և առաջ շնորհակալութիւն յայտնեց իրեն եղած ընդունելութեան համար, ըսելով որ համակրական այդ ցոյցեր իր անձէն աւելի կը պատկանէին պուլկար եկեղեցւոյն զոր ներկայացնելու պատիւն ունէր։ Պուլկար եկեղեցին, յարեց Ն. Գերապատւութիւն, միշտ համակրանք կը տածէ առ հայ եկեղեցին իբրև քոյր եկեղեցի մը և հայ ժողովուրդը ծանօթ է քրիստոնէավայել առաքինութեամբ, պարկեշտութեամբ ու աշխատասիրութեամբ։ Տ. Եօսիֆ մաղթեց որ Յիսուս Քրիստոս, հիմնադիրն Եկեղեցւոյ, միշտ պահէ ու պահպանէ հայ եկեղեցին և երկար ու բարեբաստիկ կեանք շնորհէ Ամեն. Տ. Մատթէոս արժանընտիր Պատրիարքին։ Յետոյ Գեր. Էկզարքն օրհնեց ժողովուրդն, որ համակրանքով պատասխանեց։

Դպիրք սկսան երգել «Որ զշնորհս» շարականն և Գեր. Էկզարքն ու իր հետևորդք հանդիսաւոր կերպով դուրս ելան։ Տ. Եօսիֆ կառք նստելու պահուն խնդրեց Պատրիարքական Գեր. Փոխանորդէն՝ որ իրեն եղած ընդունելութեանց համար իր շնորհակալութիւնները մատուցանէ Ս. Պատրիարք Հօր։

(«Արև.»)։

ԱԶԴ

Խմբագրութիւնս խնդրում է „Արձագանքի" բաժանորդներին որ հասցէն փոխելու դէպքում անպատճառ յայտնեն իրենց առաջուան հասցէն և միևնոյն ժամանակ ուղարկեն նոր հասցէի տպագրութեան համար 50 կոպէկի փոստային մարկա. հակառակ դէպքում բոլոր գրուած նամակները կմնան առանց ուշադրութեան։

ՏԱՃԿԱ - ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՄՈՒՇԻՑ մեր թղթակիցը հաղորդում է մեզ. «Բողոքարկու հայերի թիւը, որոնք առհասարակ կը պատկանին շրջակայ գաւառական ազգաբնակութեանց, դնալով կ'աճի և կըստուարանայ Քննիչ Յանձնաժողովի շուրջ։ Հակառակ իշխանութեան կամքի և նորա գործ դրած արգելառիթ միջոցների, այժմ մօտաւորապէս 250 գերդաստանի ներկայացուցիչներ կան քաղաքս, որոնք օրուայ հացի կարօտ մնալով ստտանդական վիճակի են մատնուած։

Այդպիսիների թուին կը պատկանին ի միջի այլոց 250 տնից բաղկացած Խըլըպեան հայաբնակ գիւղի աւագագոյն անձինքներէն Տէր-Աւետիսեան Առաքել աղան։ Սա բողոքելով հանդերձ այժմ իրանց գիւղի մէջ վերահաստատուած Խալեան ցեղին պատկանող յայտնի աւազակ-ասպատակ քիւրդ Մուհամմէտ Ալիի եօթ երկար տարիների գործ դրած անլուր զրկանքների դէմ արդարութիւն է պահանջեր։ Այս ամենի առաջին ու գլխաւոր հերոսն է եղեր ինք աւազակապետ Մուհամմէտ-Ալին, իւր եղբայր Դաւրիշ (այժմ չկայ), նորա աւագ Թէկնապահ Խալիլօն, Իպօն, Մըսթոն և ուրիշ 12 յայտնի չարագործ քիւրդեր։ Եւ ահա նա արդէն եօթ տարիէն աւելի է, ինչ որ կապրի Խըլըպեան գիւղի մէջ նոյն գիւղի զրկեալ ու հարստահարեալ տնանկ ժողովրդի հաշուով, և բացի իւր հետ ապրեցնելէ իւր ցեղին պատկանող այլ տասնեակ անձինքներ, վերստին տէր է անլուր չարութեանց։

Կ. Պօլսոյ լրագրներից քաղում ենք հետևեալ լուրերը.

—Կայս. Իրատէի մը համաձայն, Բարձր. Մեծ Եպարքոսը հրահանգ ղրկած է բոլոր նահանգները քննել և տեղեկագրել թէ գաղթականներու բնակութիւն հաստատելուն յարմար ծրջափ պարապ գետիններ կան, և ղրկել անոնց քարտէսները։ Պրուսայի նահանգին կուսակալութիւնը, պատասխանելով, տեղեկագրած է թէ 110,000 արտավար պարապ գետին կայ այդ նպատակին յարմար։

Իզմիտ կ'իմանայ թէ Նախիջևանէն Գարաքաբաք ցեղին պատկանող 3000 տնւոր 30,000 խլամ օսման. կայսերական կառավարութեան դիմած են Թուրքիա գաղթելու և օսմ. հպատակութիւնն ընդունելու համար և թէ ասոր համար հարկ եղածը գործադրուելու վրայ է։

ՀԱՆՐԱՅԻՆ պարտուց վարչութիւնը որոշած է երկու պատճառներով մերժել այն ծրագիրն, որով առաջարկուած էր դրոշմաթուղթ փակցնել օտար երկիրներէ բերուած լրագիրներու վրայ։ Առաջին պատճառն այն է, թէ այդ գործողութիւն շատ դժուար պիտի ըլլայ և երկրորդ թէ ծախքերը հանուելէ յետոյ հազիւ տարեկան հարիւր-հարիւր քսան ոսկի պիտի մնայ։

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԶԵԿՈՒՑՈՒՄ.—Հալէպէն, Խարբերդէն, Էնկիւրիէն, Տրապիզոնէն, Էրզրումէն, Տիարպէքիրէն, Վանէն, Գասթէմունիէն և Պիթլիսէն եկած հեռագիրներ կը ծանուցանեն թէ, շնորհիւ Վեհ. Սուլթանին, այդ տեղերու մէջ որև է դէպք չէ պատահած։

Խառն ժողովն երէկ ի նիստ գումարուեցաւ ի Պատրիարքարան ընդ նախագահութեամբ Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր և ի միջի այլոց զբաղեցաւ Թափուր մնացած առաջնորդութեանց խնդրով։ Ժողովը որոշեց նախ պատրաստել անպաշտօն եպիսկոպոսաց ու վարդապետաց ցանկը և յետոյ Թափուր վիճակաց համար անոնցմէ ընտրութիւն կատարել։

Խառն ժողովոյ երէկի նիստին մէջ կարդացուեցաւ Գեր. Գրիգորիս արքեպիսկոպոսի մէկ գիրն, որով կընդունի Ատանա երթալով Կիլիկոյ Կաթողիկոսին ընտրութիւնը կատարել տալու պաշտօնը։ Ն. Գերապատուութեան Կ. Պոլսէն բացակայութիւնը վեց ամսէն աւելի չպիտի տևէ։ Տ. Գրիգորիս արքեպիսկոպոս Զատկէն ետքը ճամբայ պիտի ելնէ։

«ԱՐՁԱԳԱՆՔԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

« ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ » ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

Մարտի 30-ից.

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ.—«Պրավիտ. Վեստնիկում» հրատարակուած էր Ռուս-դանիմարքեան առևտրական դաշնագիրը, որ բարձրագոյն հաստատուած է մարտի 2 ին։

Լրագրները հաղորդում են, որ ռուսաց սինօդին կից կազմուած դըպրոցական խորհուրդն առաջարկել է յատկացնել Բարձրագոյն շնորհուած 700 հազար ռուբլուց ծխական-եկեղեցական դպրոցներին օժանդակելու համար 60 հազար ռուբլի, որպէս զի դրանով պահպանուին ծխական դըպրոցների վարչութիւնները 30 ներքին նահանգներում, որտեղ մտցրած է զեմսկի սահմանադրութիւնը։

Պետական խորհուրդը որոշեց պետական գանձարանից հինգ տարուան ընթացքում յատկացնել 5000 ռուբլի՝ սկսած 1895 թուականից, որպէս զի այդ գումարով կազմակերպուին և պահպանուին առանձին դասընթացներ՝ գիւղատնտեսական դպրոցների ուսուցիչներ պատրաստելու համար։

ՍԻՄՕՆՕՍԷԿԻ.—(Րէյտեր) Լի-Հունգ Չանգը բոլորովին առողջացել է և այսօր անձամբ վերանորոգեց խաղաղութեան մասին բանակցութիւնները։

Մարտի 31-ից.

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ. — «Նով. Վր.»-ին հեռագրում են Սօֆիայից.—Մակեդոնացիների ժողովը վճռել է Սօֆիայում հաստատել մշտական մակեդոնական կամիտետ։ Ժողովի անմիջական հետևանքներից մէկն այն կը լինի որ նշանաւոր դէպքեր տեղի կ'ունենան Մակեդոնիայում։

«Նովոստին» հաղորդում են Բելգրադից, թէ Սերբիայի ազատամիտ կուսակցութիւնը ձեռնպահ է մնում ընտրութիւններին մասնակցելուց։

ՎԻԵՆՆԱ. — Ֆրանց Կօշուտը 140 ձայնի առաւելութեամբ ընտրուած է պատգամաւոր Տապօլցում։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ԲՕՐՍԱՆ

Մարտի 30-ից.

Վեքսէլի կուրս 3 ամսով։

Լոնդօնի վրայ 10 Ֆ. ստ.	93,04
Բեռլինի վրայ 100 մարկ	45,42$\frac{1}{2}$
Փարիզի վրայ 100 Ֆր.	36,80
Նոր կտրած պօլուիմպերիալներ	7,40 գն. 7,43 վաճ.
Բօրսայի զեղչը	5-ից 7%
4% Պետակ. արժեթղթ.	99$\frac{7}{8}$
5% ոսկ. արժեթ. 1894 թ	164
5% Առաջ. ներքին փոխ. խաղատոմս 1864 թ	242
5% Երկր. ներք. փոխառ. խաղատոմս 1866 թ.	227
5% Ազնուակ. հող. բանկի գրաւակ. խաղատոմս.	214$\frac{1}{2}$
5% Պետակ. երկաթուղ. արժեթուղթ	101$\frac{5}{8}$
4% Ներքին փոխ. I սեր.	99$\frac{3}{8}$
" " " II "	99$\frac{3}{8}$
" " " III "	99$\frac{3}{8}$
" " " IV "	99$\frac{3}{8}$
4$\frac{1}{2}$% փոխ. 1893 թուի	101$\frac{5}{8}$
" փոխ. 1 հրատարակ.	102
" փոխ. 2 հրատարակ.	101$\frac{5}{8}$
4$\frac{1}{2}$% Գրաւակ. արժեթղ. ազն. հողային բանկի	101$\frac{5}{8}$
4$\frac{1}{2}$% Գիւղական հողային բանկի վկայաթղթեր	101$\frac{5}{8}$
5% Ս. Պետ. քաղ. փ. ընկ.	101$\frac{5}{8}$
" " Մոսկուայի	101$\frac{1}{2}$
5$\frac{1}{2}$% Օդեսայի	100$\frac{1}{4}$
5% Թիֆլիզի	99$\frac{5}{8}$ գն.
5% Գրաւակ. արժթ. հող. բանկերի Խարկովի	100$\frac{3}{4}$
" Պօլտավայի	100$\frac{3}{8}$
" Տուլայի	100$\frac{1}{4}$
" Կիևվի	100$\frac{1}{4}$
" Մոսկուայի	100$\frac{3}{4}$
" Բեսարաբիայի	100$\frac{1}{8}$
" Ներքին-Սամարայի	100$\frac{1}{4}$
" Դոնսկոյ	100
" Վիլենսկի	100$\frac{1}{4}$
6% և 5% Քութայիսի	101 և 99$\frac{1}{2}$ գն.
" Թիֆլիզի	101$\frac{3}{4}$ և 99$\frac{1}{2}$ գն.

Խմբագիր-Հրատարակիչ՝
ԱԲԳԱՐ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ
(Կուկիա, Վօրօնցովի արձանի հանդէպ)

Հիւանդներին ընդունում են ամեն օր, բացի կիւրակի օրերից.

ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ՝

Բ. Ա. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վերաբուժութեան սիֆիլիսի և վեներական հիւանդութիւնների։
Կ. Մ. ՉԻԿՈՎԱՆԻ—9—10 ժ. աչքի ներքին և նեարդային հ.
Դ. Գ. ՌՈՒԴԿՈՎՍԿԻ—10—11 ժամը ներքին, երեխայոց և կանանց հ.
Կին-բժիշկ ՏՈՒՐԲՈՎԻՉ—11—12 ժ. կանանց հ.
Ի. Ֆ. ՊՐՕՏԱՍԵՎԻՉ—12—1 ժ. ականջի, կոկորդի, քթի և կրծքի հ.
Ա. Պ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ—1—1$\frac{1}{2}$ ներքին և երեխայոց հ.

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ՝

Ա. Գ. ԳՈՒՐԿՕ—6—7 ժ. Սիֆիլիսի, մէզի ու սեռական օրգանների հ.
Բ. Ա. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆ—7—7$\frac{1}{2}$ ժ.
Ա. Գ. ԴՈՒՐԿՕ քիմի-խոշորացուցական հետազօտութիւն է անում մէզի, խխի, արեան, կաթի և այլն։
Վճար 50 կ. համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։
Հիւանդանոցումը ընդունւում են և ԳԻՇԵՐՕԹԻԿ ՀԻՒԱՆԴՆԵՐ.

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
Բժշկապետ Նախասարդեան։

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԸՆԴՈՒՆԱՐԱՆ
ԲԺՇԿ. ԴՕԿՏՕՐ
ԱՒԵՏԻՔ ԲԱԲԱՅԵԱՆԻ
Սօլօլակ, Սերգիևսկի փողոց № 14.

Բացի դեղերից գործադրվում են նաև զանազան տեսակ ՋՐԱԲՈՒԺԱԿԱՆ, ԵԼԵԿՏՐԱԲՈՒԺԱԿԱՆ և այլ ֆիզիքական մեթօդներ.

ՆԵՐՔԻՆ և ՆԵԱՐԴԵԱՅԻՆ ՀԻՒԱՆԴՆԵՐ
ընդունվում են ամեն օր (բացի կիւրակի և տօն օրերից)

12$\frac{1}{2}$—1$\frac{1}{2}$ ժ. ցերեկը — [illegible] և երեխաներ
1$\frac{1}{2}$—2-ը ժ. ցերեկը և 7-ին մօտ երեկոյեան — տղամարդիկ։

Ընդունարանում գտնվում են որոշեալ ժամերում մանկաբարձ — մասսաժ անող կին և մասսաժիստ պարոն։

Քաղաքային Հիւանդանոց

(Մուխրանեան փ., տ. Կուզանեանի, № 15. հիմնել են Թիֆլիզի քաղաքացիները երթևեկ հիւանդների համար 1866 թ. ապրիլի 4-ի յիշատակին).

Հիւանդների ընդունելութիւն ամեն օր, բացի կիրակի օրերից, ձմեռն առաւօտեան ժամը 9—1, ամառը (յունիսի, յուլիսի և օգոստոսին) առաւ. ժամը 8—12.

Վ. Մ. Այծրունի — ներքին, երեխանց և ջղային հիւ. ժամը 10$\frac{1}{2}$—12 ամեն. օր։
Կ. Ա. Ղարեանց—ներքին և երեխանց, ժ. 10$\frac{1}{2}$—12 ամեն օր։
Գ. Գ. Գուլուզեանց—խիրուրգ. և մէզի անդ. ժ. 12—1 ամեն օր։
Բժշկուհի Գ. Քոչարեանց. սիֆիլիս և մէզի անդ. հիւանդ. 11—12 ամեն օր։
Մ. Ա. Մելքեան—ներքին և վեներական, ժ. 12—1 ամեն օր բացի հինգշաբթի։
Բժ. Մ. Ձոհրաբեան—ներքին հիւանդութիւն. 12—1 ամեն օր.
Բժ. Գէդալին — ներքին և երեխանց հիւնդ. 12—1 ամեն օր։
Կին-բժ. Մ. Ա. Խոճոյեանց—կանանց ժ. 9—11 ամեն օր։
Ն. Գ. Կոստանեան — ներքին և երեխանց, ժամը 11—12 ամեն օր։
Կին-բժ. Լ. Ես. Մոխրինովա—կանանց, ժամը 11—12 ամեն օր։
Եղ. Ա. Բուդաղով—ներքին, երեխանց և ատամի, ժամը 9—10 ամեն օր։
Մ. Ա. Ռեխտերլեր—ներքին և ջղային, ժամը 11—12 ամեն օր։
Գ. Ն. Ստեփանեան—ներքին, մէզի անդ. և վեներական, ժամը 12—1 ամեն օր։
Գ. Ա. Թումանեան — ներքին և խիրուրգ., ժ. 12—1 ամեն օր։
Կին-բժ. Ս. Ա. Ձմերոյ—աչքի և կանանց, ժամը 12—1 ամեն օր։
Ատամնաբոյժ Ա. Օ. Օրբէլի—ատամներ, ժամը 10—11 ամեն օր։
Կոնսուլտասիոնը երեքշաբթի և ուրբաթ օրերը ժ. 12—1. Ծաղկի պատուաստումն—չորեքշաբթի և շաբաթ օրերը, ժամը 9—1.

ՀԱՒԼԱԲԱՐԻ ԲԱԺԱՆՄՈՒՆՔ
(Կախէթինսկայա փ., տ. Տէրտէրեանի)
Մ. Ա. Քալանթարեան—ժամը 11—12 ամեն օր։
Կին-բժ. Մ. Ա. Խոճոյեան—կանանց, ժ. 11—12 երեքշաբթի և ուրբաթ օրերը։

ԽԱՐՓՈՒԽԻ ԲԱԺԱՆՄՈՒՆՔ
(Բաննիա փօրօտա, տ. Էնֆիաճեանի)
Գ. Բ. Տէր-Աստուածատրեան—ժամը 11—12 ամեն օր։
Կին-բժ. Մ. Ա. Խոճոյեան—կանանց, ժ. 11—1 երեքշաբթի և ուրբաթ օրերը։

Ծանօթութիւն.—Չքաւոր անձերին բժշկական խորհուրդ և դեղեր տրւում են ձրի։

Քաղաքային բուժարանի կառավարիչ՝—
Գ. ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ուրբաթ, ապրիլի 7-ին 1895 թ. առաւօտեան ժամը 11-ին Ս.-Նշան եկեղեցու դպրոցի դահլիճում նշանակուած է ՀԱՅՈՒՀԵԱՑ ԲԱՐԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ։

Ժողովի պարապմունքներն են.

1) Անցեալ 1894 թուականի ընդհանուր ժողովի արձանագրութեան ընթերցումը.
2) Անցեալ 1894 թ. Ընկերութեան ելևմտից հաշուի քննութիւնն ու հաստատութիւնը.
3) Սոյն 1895 թ. նախահաշուի քննութիւնն ու հաստատութիւնը.
4) Վարչութեան միամեայ գործունէութեան տեղեկագրի ընթերցումը.
5) Ընկերութեան պատուաւոր անդամի ընտրութեան մասին վարչութեան առաջարկութիւնները.
6) Սուրբ-Նշան եկեղեցու դպրոցի հինգերորդ բաժանման բացման մասին վարչութեան առաջարկութիւնը։

(2—1)

ԳԷՈՐԳ ԲԱՐԽՈՒԴԱՐԵԱՆՑ, ՄԱՐԻԱՄ ՍԱԴՈՎՆԻԿԵԱՆ և ԳԱՅԻԱՆԷ ԲՈՒԴՂԱՆԵԱՆ խորին ցաւով յայտնելով՝ առաջինները իրանց թանկագին մօր և վերջինը մեծ մօր՝

ԹԱՄԱՐ ԲԱՐԽՈՒԴԱՐԵԱՆՑԻ

մահը, խնդրում են ազգականներին և ծանօթներին շնորհ բերել հանգուցեալի յուղարկաւորութեանը ապրիլի 4-ին, երեքշաբթի օրը, առաւօտեան 10 ժամին իրանց բնակարանից (Ելիզավէտեան փող., տուն Տէր-Դաւթեանի, № 46) Թանդոյեան Ս. Աստուածածին եկեղեցին։

Ամբիծը կկատարուի ապրիլի 3 ին, երեկոյեան 7 ժամին։

(1—1)

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

„ՌՕՍՍԻԱ"

ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԱԾ 1881 Թ.
Ս. Պետերբուրգում, Большая Морская, № 37.

ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԵՒ ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽՆԵՐ 22,000,000 ՌՈՒԲԼԻ.
Ընկերութեան տոկոսաբեր թղթերը պահվում են պետակ. բանկում։

Ընկերութիւնը ընդունում է՝

ԿԵԱՆՔԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

այսինքն դրամագլուխների և եկամուտների, ապահովելու ընտանիքը կամ սեփական ծերութիւնը, բաժինք աղջիկների համար, ուսումը տղաների համար և այլն, առանձին շահաւէտ պայմաններով և ապահովագրողների մասնակցութեամբ Ընկերութեան օգուտներին։

1894 թուի յունվարի 1-ին «ՌՕՍՍԻԱ» ընկերութեան մէջ ապահովագրուած էին 28,246 անձինք 75,621,010 ռուբլի դրամագլով։

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԴԺԲԱԽՏ ԴԷՊՔԵՐԻՑ

թէ առանձին անձինքների, նոյնպէս և համախումբ ապահովագրութիւններ գործարաններում ծառայողների և բանուորների,—պակասեցնելով ապահովագրական վճարները, դիվիդէնտի փոխարէն։

ՀՐԴԵՀԻՑ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ամեն տեսակ շարժական և անշարժ կալուածքների (շինութիւնների, ապրանքների, [illegible], կահկարասիի և այլն)։

ՏՐԱՆՍՊՈՐՏՆԵՐԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

գետային, ցամաքային և ծովային. ապահովագրութիւն նաւերի։

Ապահովագրութեան մասին յայտարարութիւններն ընդունվում են և ամեն տեսակ տեղեկութիւններ հաղորդվում են Վարչութեանը Ս. Պետերբուրգում (Большая Морская, սեփական տուն, № 37), Կովկասեան շրջանի համար ընկերութեան վարչութեան մէջ, որ գտնվում է՝

ԹԻՖԼԻԶՈՒՄ, Սերգիևսկայա փ. տ. № 6. և բոլոր գործակալութիւններում կայսրութեան բոլոր քաղաքներում։

Ապահովագրական տոմսակներ՝ ճանապարհորդներին ապահովագրելու համար դժբաղդ դէպքերից՝ երկաթուղիներով և շոգենաւերով ճանապարհորդութեան ժամանակ տրվում են նոյնպէս երկաթուղիների կայարաններում և շոգենաւային նաւահանգիստներում։

(50—11)